

Revistă premiată cu medalia și diploma „Pamfil Șeicaru” pentru literatură 2008 și „Premiul de excelență” al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România 2011-2012

Climax

161

Director fondator: Ion Iancu Vale

Director editor:

Anul 17

prof.dr. Gheorghe-Valerică Cimpoaia

iulie 2023

Director imagine: Anton Gagi

literare

Revistă literară și de cultură românească

Fondată: mai 2007

Domnișoarele din Avignon, de Pablo Picasso

Climate literare

CUPRINS

Ghe.Valerică Cimpoacă/ În căutarea adevărului...4
Anton Găgiu/ Filozofia mea...6
Ghe. Andrei Neagu/ „Rânduri-Gânduri despre viață și cărți”...7
Constantin Stancu/ Jurnal pe o catifea de beznă lină...8
Magdalena Albu/ Maria Filotti-chipuri ale timpului...10
Marian Moscu/ Poezii...13
Cristian Petru Balan/ La spovedanie...14
Mihai Batog Bujeniță/ Despre umor și răs...16
George Roca/ Boz, ultimul astru...18
Adrian Botez/ Poeme...20
Observator/ Centrul cultural Nică Petre...pg21
Nicolae Toma/ Zece pași spre înțelepciune...22
Ionuț Țene/ Spre o critică și o istorie literară... în Diaspora...24
Emil Pop/ Cronică „Păsări în furtună”...25
Mihaela C.D./ Poezii...26
Johnny Ciatlos Deac/ Piano noble - Aurelia Rinjea...27
Mircea Popa/ Entități ale satului actual...28
George Filip/ Poemele verii...29
George Petrovai/ Frunză și remarcabilul său tratat...30
V.Vini Popescu/ Un om o carte-un destin cu epoleți...32
Simon Hedi/ Amintiri reînviatăe...34
Elena Buică/ Singurarătatea...36
Ghe. Ctin. Nistoroiu/ Florile într-o miresma lirică... 37
Elena L. Locusteanu/ Evadare din mine...38
I.I. Vale/ Poeme regăsite...39

INFO CLIMATE

Coperta 1
*Domnișoarele din
Avignon*, de Pablo Picasso

CONTURI PENTRU DEPUNERI DESCHISE LA BANCA TRANSILVANIA TÂRGOVIȘTE

RO54 BTRL 01601201U02393XX - pentru depuneri în LEI - RO 04 BTRL EURCRT00U0239301 - PENTRU
DEPUNERI ÎN EURO (SWIFT: BTRLR022) - USD: RO44BTRLUSD CRT00U0239301

Redacții asociate - România:

Bacău, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, București, dev,
Focșani, Iași, Suceava, Turnu-Severin, Hunedoara,
Mangalia, Olănești, Dragnea, Ploiești.

Alte țări: Anglia, Australia, Belgia, Canada,
Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Gibraltar,
Israel, Italia, Macedonia, Portugalia, Republica
Moldova, Serbia, Spania, SUA, Ucraina.

Redactor șef: Ion Iancu Vale

Redactor șef-adjunct: prof.dr. Gheorghe Valerică Cimpoacă

Colegiul redacțional: Anton Găgiu, Florea Turiac, George
Piteș, Vasile Didoacă Dojana, Ion Teodor Palade, Sebastian
Drăgan, Carmen Georgeta Popescu, Elena Oprea

Fondatori:

Ion Iancu Vale
Mircea Cotârță
Sebastian Drăgan

Colaboratori principali: Mihai Antonescu, Nicolae Bălașa, Elena Buică, Roni Căciularu, Luca Cipolla, George Coandă, Florian Copcea, Melania Cuc, Emilia Dănescu, Mircea Drăgănescu, George Filip, Dan Gîju, Dimitrie Grama, Dragoș Niculescu, Djamal Mahmud, Menuț Maximilian, Gavril Moisa, Octavian Mihalcea, Monica Mureșan, Ștefan Lucian Mureșanu, Florin Vărlan Neamțu, George Petrovai, Vavila Popovici, Georgeta Resteman, Puiu Răducanu, George Roca, Viorel Roman, Dorel Schor, Claudia Serea, Gabriela Căluțiu Sonnenberg, Al. Florin Țene, Baki Ymeri, Virginia Mateiaș, Gheorghe Neagu, Mihai Merticaru, Ioana Stuparu.

Răspunderea deontologică a materialelor publicate aparține exclusiv semnatărilor

Revistă editată de Societatea Culturală și Prietenie „LA NOI ACASĂ” Târgoviște ISSN 1843-035X

Revista apare în colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovișteni

Tehnoredactare: Mariana Briceag; Secretariat: Reta Sofronie Iancu; Administrare site: Dorin Let

Poetul lunii Iulie

Adrian PĂUNESCU

A mea

Cum treci acum și apa e-n ruine,
și-ți este bine și îmi este bine,
aș vrea să-ți spun, iubito, că în tine
e vie vrerea ambelor destine.

Te voi iubi cu milă și mirare
cu întrebare și cu disperare,
cu gelozie și cu larmă mare,
c-un fel de fărdelege care doare.

Și jur pe tine și pe apa toată Paunescu
care ne ține barca înclinată
că vei ramane - dincolo de număr
și dincolo de forme, măști și vorbe -
a mea, de-a pururi, ca un braț în umăr.

Ce frumoasă ești

Ce frumoasă ești în prag de iarnă,
Ninge disperat asupra ta,
Cerul peste tine se răstoarnă,
Țurțurii în plete vor suna.

Hai să fim doi oameni de zăpadă
Ridicați de brațe de copii,
Care-n frig și ger mai știu să creadă
Că se pot iubi, se pot iubi.

Ce frumoasă ești în prag de vară,
Când miroși a mere ce se coc,
Cerul în fînța ta coboară
Trupul meu din trupul tău ia foc.

Focurile noastre se cunună,
Focurile noastre se-nțeleg,
Suntem baza lumii împreună
Suntem vara focului întreg.

Ce frumoasă ești în prag de toamnă,
Ca o zi egală între nopți,
Când iubirea noastră te condamnă
Să ai soarta strugurilor copti.

Să înveți, iubito, să te bucuri
Că ți-am dat din jertfă un destin,
Și că via asigurând de struguri,
Va trăi definitiv în vin.

Ce frumoasă ești în primăvară,
Cea mai minunată-ntrre femei,
Iezii pasc năframa ta ușoară,
Tu, cu muguri, bluza și-o închei.

Sigilat de taine nepătrunse
Cerul bate drumul tău îngust,
Trupul tău de muguri și de frunze
De la cine să învăț să-l gust?

Îmi pasă

Mi-e dor de tine
Și nu-mi ajung celelalte
Vite ca un surogat
Pentru puritate
Nu s-a găsit.

Mi-e dor de tine
Mi-e tine de tine
Mi-e înlăuntrul meu de tine
Mi-e nu știu cum,
Mi-e nu știu ce,
Mi-e dor de tine ca de acasă.

Îmi pasă!

Totuși, iubirea

Și totuși există iubire
Și totuși există blestem
Dau lumii, dau lumii de știre
Iubesc, am curaj și mă tem.

Și totuși e stare de veghe
Și totuși murim repetat
Și totuși mai cred în pereche
Și totuși ceva sa-ntâmplat.

Pretenții nici n-am de la lume
Un pat, întuneric și tu
Intrăm în amor fără nume
Fiorul ca fulger căzu.

Motoarele lumii sunt stinse
Rețele pe căi au căzut
Un mare pustiu pe cuprins e
Trezește-le tu c-un sărut.

Acum te declar Dumnezeu
Eu însumi mă simt Dumnezeul
Continuă lumea femeie
Cu plozi scriși în numele meu.

Afară roiesc întuneric
Aici suntem noi luminoși
Se ceartă-ntrre ele biseric
Făcându-și același reproș.

Și tu și iubirea există
Și moartea există în ea
Îmi place mai mult când ești tristă
Tristețea, de fapt, e a ta.

Genunchii mi-i plec pe podele
Cu capul mă sprijin de cer,
Tu ești în puterile mele,
Deși închiziții te cer.

Ce spun se aude aiurea,
Mă-ntorc la silaba dintâi,
Prăval peste tine pădurea:
Adio, adică rămâi.

Și totuși există iubire
Și totuși există blestem
Dau lumii, dau lumii de știre
Iubesc, am curaj și mă tem.

În căutarea adevărului (79).

Inteligența artificială (1)

„Inteligența este abilitatea de a te adapta la schimbare.” - Stephen Hawking

Gheorghe Valerică CIMPOCA

Prof.dr. Gheorghe Valerică CIMPOCA

„Pentru a determina dacă ceva a fost scris de un om sau de o inteligență artificială (IA), puteți căuta absența experiențelor personale sau a emoțiilor, puteți verifica inconsecvența stilului de scriere și puteți urmări

utilizarea de cuvinte de umplutură sau fraze repetitive. Acestea pot fi semne că textul a fost generat de o inteligență artificială.” Aceste observații sunt valabile acum, când IA nu este bine dezvoltată, încă nu are conștiință care să-i ofere caracteristici umane. Cum aceste texte și multe altele sunt scrise de mine, ele conțin gânduri personale, ca rezultat al trăirii mele în mediu social uman, printre oameni și ființe biologice diverse, pe o planetă care permite viață biologică. Cu siguranță te-ai întreb, măcar o dată, ce este inteligența artificială (IA), de care se vorbește acum foarte mult, cum funcționează aceasta, care sunt mecanismele din spatele roboților automatizați și care, încetul cu încetul, devin parte integrantă a multor domenii de activitate; industrial, medical, comercial și multe altele. Inteligența artificială, sau **Artificial Intelligence** (AI în limba engleză) este o disciplină vastă care urmărește să înțeleagă și să proiecteze sisteme care prezintă proprietăți ale inteligenței umane, emblematică și definitorie fiind capacitatea „**de a învăța**”, adică de a obține cunoștințe din foarte multe date. Este o definiție amplă care în niciun caz nu acoperă complexitatea acestui domeniu. În **”Artificial Intelligence: A Modern Approach”**, autorii Peter Norvig și Stuart Russell scriu că inteligența artificială este „**studiul agenților care primesc percepții din mediul înconjurător și, prin analiza acestora reușesc să efectueze acțiuni prin luarea de decizii**”. Voi folosi termenul de Inteligență Artificială (sau IA) pentru că sunt român, iar limba ce o vorbesc este limba română și pentru că cel mai bine gândesc și analizez în limba în care m-am născut, am crescut și am învățat. Una dintre problemele majore ale inteligenței artificiale este în ce limbă gândește, se adresează și înțelege. Deocamdată, mai toți roboții considerați că au ceva din inteligența artificială sunt imagini în oglindă ai celor ce i-au

conceput. Aceștia au imprumutat foarte mult din comportamentul uman al celor ce i-au programat. Explozia recentă a progreselor din domeniu IA se datorează în primul rând unui „**subansamblu al inteligenței artificiale – învățarea automată**”, și în special, a dezvoltării tehnicilor de învățare profundă, în care computerele sunt programate „**să învețe**” asociații pe baza unor cantități foarte mari de date brute introduse, cum ar fi pixelii imaginilor digitale. Sistemele de învățare profundă au început să fie aplicate pe scară largă, stabilind noi repere în diferite domenii de activitate în care datele digitale joacă un rol esențial, existând un stimulent economic major în ceea ce privește automatizarea sarcinilor și predicția diferitelor răspunsuri: **un robot n-are nevoie de salariu, nu cere zile libere și poate lucra chiar și 24 de ore pe zi**. Există numeroase persoane care încearcă să restrângă, sub forma unei definiții acceptate universal, acest concept. John McCarthy o oferă pe următoarea: „**Este știința și ingineria creării de mașini inteligente și, în special, a programelor de calculator inteligent. Este legată de ideea de a folosi computerele pentru a înțelege mecanismele inteligenței umane, însă IA nu ar trebui să se limiteze la metode care sunt observabile și cuantificabile din punct de vedere biologic**”. Turing, numit adesea „**părintele informaticii**”, care a creat „**Testul Turing**” în care un exemplar uman încearcă să facă distincția între un răspuns dat de un computer și altul dat de un om, a pus bazele conceptului de inteligență artificială cu zeci de ani înainte ca alții să încerce să-l definească. Deși rezultatele au fost incerte și, în aceeași măsură, interpretate diferit de foarte multe persoane, există dovezi potrivit cărora mașinăriile n-ar putea căpăta, vreodată, conștiință. Cartea lui Russell și Peter Norvig reprezintă una dintre cele mai importante studii în acest domeniu. În **”Artificial Intelligence: A Modern Approach”**, ei încearcă să răspundă ce este inteligența artificială, analizând patru obiective sau potențiale definiții, care diferențiază sistemele informatice pe baza raționalității și a gândirii față de acțiunea în sine, abordând „**problema**” din mai multe perspective: abordare umană („**sisteme care gândesc ca oamenii**” și „**sisteme care acționează ca oamenii**”) și abordare ideală („**sisteme care gândesc rațional**” și „**sisteme care acționează rațional**”). Definiția lui Turing s-ar fi încadrat, astfel, în categoria de „**sisteme care**

acționează ca oamenii", conform testului pe care l-a lansat, care a stârnit dezbateri în foarte multe domenii de activitate și a ridicat probleme de etică și integritate. Inteligența artificială este un domeniu care combină informatica și seturile de date solide pentru a permite rezolvarea de probleme. De asemenea, cuprinde subdomeniile de învățare automată și învățare profundă, discipline care presupun „**algoritmi de inteligență**” pe baza cărora se urmărește crearea de sisteme experte, superioare, care fac predicții și clasificări analizând datele de intrare. În prezent, în jurul dezvoltării IA se face foarte multă vâlvă, ceea ce este de așteptat în cazul oricărei noi tehnologii apărute pe piața publică. Inovațiile de produs – mașinile care se conduc singure, asistenții personali digitali – urmează „**o progresie tipică a inovației, de la entuziasm exagerat până la deziluzie și chiar frică față de progresele tehnologice**”. Etica inteligenței artificiale nu este încă bine pusă la punct, dar se pare că, într-un astfel de domeniu, progresele sunt din ce în ce mai rapide și însemnate. Oamenii sunt animale în totalitate sociale. Este ceea ce ne definește ca specie. Dar nimeni nu poate fi competent din punct de vedere social fără o înțelegere profundă a conștiinței și fără o capacitate intuitivă de a o atribui celorlalți oameni. Această capacitate ne permite să recunoaștem alte minți, să ne înțelegem reciproc gândurile și senzațiile și să dăm răspunsuri bine calibrate. E liantul care ține oamenii laolaltă și rădăcina cooperării și a societății. Așa că nu știu cum ar fi posibil ca legile care guvernează dinamica Universului, fizica ce trasează „**bariere de posibilitate**”, să permită vreodată ca cineva să insereze conștiință într-o mașinărie când, de fapt, oamenii încă nu stăpânesc această noțiune și nu au reușit să o explice în totalitate. **Cum ai putea vreodată crea ceva ce nu știi cum a apărut?** În accepțiune universală, conștiința este definită drept posibilitatea de a înțelege sentimentul existenței personale și a integrării ei în univers, „**forma cea mai evoluată, proprie omului**”. De ce nu le permitem mașinării, fie ele dotate cu inteligență artificială să fie conștiente? Într-un fel, construirea unei mașinării conștiente ar semăna cu alchimia – dacă luăm un nivel suficient de complexitate sau „**feedback**”, sau o serie de conexiuni ample și le amestecăm deasupra unui arzător Bunsen, vom crea o mașinărie care va fi conștientă? Dacă vei construi o mașinărie conform acestei teorii, adăugând modelele interne corecte și oferindu-i acces cognitiv și lingvistic la aceste metode, atunci mașinăria va avea capacitățile dorite. Mașinăria va crede că are conștiință, va afirma că are o conștiință și va vorbi despre conștiința ei, întrucât o vei fi programat astfel încât să conțină constructul de conștiință. Dar până la posibilitatea realizării acestui lucru, este un drum lung, al cărei nereușite este dictată chiar de către legile care guvernează lumea în care trăim. În acest context, axiomele fizicii joacă un rol esențial în inteligența

artificială și creația ei, iar acestea ne spun că, de fapt, acest lucru nu ar fi niciodată posibil – la fel ca multe filme și romane science – fiction apărute de-a lungul anilor, totul nu este decât pură ficțiune. Cursa pentru mașinării cu conștiință a început de către „**nebunii**”, care nu cred în Dumnezeu, creatorul Universului și care se consideră ei niște zeități. La început a avut un început lent și timid. Au existat unele încercări preliminare bazate pe diverse teorii, dar nu a ieșit nimic verificabil care să aducă o conștiință. Unul dintre lucrurile care atenuează entuziasmul este că teoriile conștiinței tind să se concentreze asupra aspectelor metafizice, și nu asupra beneficiilor practice ale conștiinței. **Dacă ești un specialist în tehnologia informației, interesat de produse utile și vandabile, de ce ți-ai pierde timpul cu metafizica?** Atenția este îndreptată spre câștiguri materiale. Teoria schemei atenției oferă însă unele beneficii practice. Conform acestei teorii, creierul a ajuns pe parcursul evoluției să dezvolte conștiința pentru că aceasta oferă două avantaje semnificative: primul este că îmbunătățește reglarea internă, iar al doilea că servește ca fundație a cogniției sociale. Având o teorie specifică și beneficii practice specifice, conștiința în inteligența artificială ar putea să-și ia avânt. S-ar putea să capete existență, într-o formă sau alta, în următorii zece ani. E probabil ca primele experimente legate de inteligența artificială să fie extrem de limitate. S-ar putea să avem mașinării conștiente de imagini vizuale, dar încă lipsite de conștiință. La crearea de androizi inteligenți ca **Data din „Star Trek” sau ca C3PO din „Războiul stelelor”**, care nu sunt doar conștienți, ci și aproape omnicapabili și străluciți în conversație, se va ajunge mult mai târziu în viitor. Este posibilă existența acestora, dar încă nu avem tehnologia necesară. Giganții din multimedia încearcă să folosească prezentatori înzestrați cu IA, prezentatori roboți care să semene cu oamenii. Aceștia nu au conștiință și vor prezenta știri după cum sunt programați și reprezintă un potențial pericol pentru societate. Însă aici intervin legile fizicii, care ridică o mare întrebare: dacă am reuși vreodată să construim o mașinărie care să creadă despre sine că este conștientă, cum vom ști că e într-adevăr conștientă? Putem verifica prezența conștiinței? O putem cuantifica? Scopul final este atingerea unui nivel de inteligență artificială „**de nivel uman**”, cunoscută sub numele de inteligență artificială generală (IAG, în engleză „**artificial general intelligence**”, AGI). Dat fiind faptul că trăim într-un univers cuantic, cum ar putea o mașină să experimenteze și să simtă „**treccerea timpului**”, cu tot ce presupune ea? Și anume însăși conștientizarea acestei treceri care are repercusiuni asupra corpului uman, implicit a conștiinței: **îmbătrânirea, degradarea și alte modificări de ordin intern.**

Va urma

FILOZOFIA MEA (XXII)

Anton GAGIU

Așa a fost să fie! Vă este cunoscută expresia ? De regulă o auzi atunci când se produce o catastrofă, un accident, o întâmplare neprevăzută. Adică se produce un rău implacabil pentru că nu a existat o altă cale, sau cum am spune pe drumul scurt... nu a existat cale de scăpare. Poate așa se descrie fatalitatea, sau o ramură a ei, inexistența unei căi de întors. Se mai spune „așa i-a fost scris”. Cu alte cuvinte tot la destin implacabil ajungem. Reversul acestei zicale este acela care spune că: „soarta este așa cum ți-o faci”, adică depinde de noi, de comportamentul pe care-l avem în raport cu viața. Se mai spune că: „Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă și-n traistă”, adică acest „dat” este condiționat și de contribuția ta la împlinirea unui ideal. Expresia potrivit căreia: „stau cu mâinile încrucișate pentru că eu sunt ocrotit de Dumnezeu” este doar o poveste, pentru că de la mâini încrucișate nimeni nu a obținut niciodată nimic. Munca este adevăratul izvor de bunăstare, la ea mai adăugăm talent, pricepere, har, strădanie, perseverență, răbdare și desigur iubire, credință. Toate duc la prosperitate. Fataliștii ar putea spune: „stai băăă, că eu am muncit toată viața și tot sărac sunt!” Da, poate fi adevărat, dar la muncă constantă, retribuită corect mai e nevoie și de un bun administrator, pentru că degeaba câștigi dacă risipești ceea ce ai câștigat cu nonșalanță. Risipa nu duce niciodată la bunăstare, e un viciu de care suferă de regulă cei care nu-și respectă statutul, adică: „să te întânzi atât cât îți ajunge plapuma”. Știi că statul încurajează lenea? Poate nu vă vine să credeți, dar este adevărat. Oare cum face asta? Oferă fel de fel de ajutoare (că doar nu oferă de la el!) pentru „oameni nevoiași, sau suferinzi”, așa ne spune. Dar în realitate acești oameni refuză munca tocmai pentru că statul îi încurajează și auzim în mod frecvent antreprenori care se plâng că nu au forță de muncă pentru a-și acoperi golurile în agricultură sau în construcții în mod special. Atunci? Sunt aprobate anual zeci de mii de permise de muncă pentru cetățeni din Asia în mod special și mulți autohtoni trăiesc pe banii statului pe care și pe aceia îi cheltuie la birturile din satele patriei. Poate așa crește consumul și implicit PIB-ul, nu? Vorbeam mai sus de ideal, de bunăstare. Păi, cum să beneficiezi de ele dacă te mulțumești cu puțin? E o vorbă din popor: „fiecare cum își așterne așa doarme”. Așternutul acesta

de o anumită calitate provine sau derivă tot din muncă, în afara acestuia rămâne prispa goală și dormi pe carton sau într-o cutie de carton cum se întâmplă frecvent. Adesea întâlnim la intersecții persoane care întind mâna să obțină ceva de la conducătorii auto care trec pe acolo într-un sens sau altul. Parcă pe cei cărora le lipsește ceva (un braț, un picior, un ochi sau pur și simplu au suferit un accident) îi înțeleg și le respect suferința, dar cum pot să-i înțeleg pe cei cărora nu le lipsește nimic și sunt la vârsta când au și putere de muncă? Dăunăzi urcam Dealul Mitropoliei, zi de sărbătoare, lume multă, deși erau acolo forțe de ordine, poate la fel de numeroase ca acestea erau cerșetorii. Eram însoțit de nea Ilie, vecinul meu, om un hâtru, bun de gură, dar înzestrat cu un simț al observației demn de luat în seamă. Urcam spre biserică. Pe marginea străzii erau zeci de mâini întinse care doreau ceva, anume bani. Aveam un pachet cu mâncare la mine, am fost refuzat cu nonșalanță: „eu sunt sătul, spune omul, vreau bani ca să obțin masa de seară”. Nea Ilie se uită la acest personaj, îl studiază din cap până în picioare și-i spune: „măi omule, zice, de ce nu mergi să muncești, văd că ai tot ce-ți trebuie, nu-ți lipsește nimic, două mâini, două picioare, doi ochi, două urechi și pe deasupra mai ești și tânăr?” Nu vă vine să credeți ce i-a spus persoana apostrofată: „hai domnule dacă vrei să-mi dai, dă-mi, dacă nu, nu mă lua la mișto!” Așa credea el, că nea Ilie face „mișto” de el, dar bătrânul îi spunea un adevăr crud. După acest dialog, am văzut cum multe din mâinile întinse pe care le aveam în față până la biserică Patriarhiei au dispărut ca prin farmec. Nea Ilie cu harul lui de a spune lucrurilor pe nume făcuse o ordine aproximativă, fără să vrea. Era evident că mulți dintre cei care se înșirau acolo nu meritau mila credincioșilor care urcau acel deal, ci numai disprețul lor. Și mila aceasta, greșit înțeleasă, este o formă de încurajare a nemuncii, așa cum și statul o face. Aș putea spune că este o formă de haiducie, adică „iau de la bogați și dau la săraci”, numai că aici mulți dintre cei care intră în categoria „săraci” sunt pur și simplu răuvoitori sau leneși. Revin la ceea ce scriam la început „așa i-a fost scris, sau așa a fost să fie” credeți că este o realitate a zilelor noastre? Eu zic că „NU” pentru că sunt de părere că soarta este „așa cum ți-o faci”, fatalitatea este doar un termen filozofic de care nu poți să te legi atunci când spui că, „nu am noroc” sau „destinul meu este unul periferic” și așa stând lucrurile rămâi la periferie. Domnule nu ai auzit de perseverență? De vorba poetului „O luptă-i viața; deci te luptă/ Cu dragoste de ea, cu dor?” (Lupta vieții, de George Coșbuc). Atunci ce mai stai?

„Rânduri – Gânduri despre viață și cărți”

Gheorghe Andrei NEAGU

Titlul mi-a fost sugerat de dedicația domnișoarei doctor Teodora Fîntînaru atunci când mi-a oferit cartea **Primăvara lecturii la români: Fragmente de cotidian în spațiul carpatin: sec. XVI - începutul sec. XIX**, apărută la editura Academiei Române, în 2020.

Apreciată ca fiind un veritabil detectiv al cărților deosebite apărute de-a lungul vremii, de către profesorul universitar doctor Ioan Adam, care prefațează cu eleganță acest volum, Teodora este o erudită care-și propune să fie călăuză doritorilor de călătorii prin locuri greu accesibile ale civilizației trecute, lăsate de martori cunoscuți sau anonimi, într-un univers complex care conturează memoria neamului românesc în perioada celor trei secole de care s-a ocupat autoarea.

O știam deja pe autoare ca fiind preocupată nu numai cu managerierea cărților din biblioteca județeană „Duiliu Zamfirescu” a cărei director responsabil a fost vreme de mai mulți ani, ci și cu studiul lor.

De altfel în volumul „Vitrării patinate”, autoarea a dat deja proba cunoașterii în domeniul literaturii medievale. Practic autoarea își continuă demonstrația cu argumente de ordin filologic impunând prin asociere descoperirea unor cărți și mentalități ce-au făcut subiectul acestui volum. Se vede de departe remarcabila experiență culturală ce alcătuiește un discurs dispus să călătorească la un loc cu noi cititorii mai puțin dăruți lecturii specializate. Pledoaria pentru lectura care înobilează discursul este specifică doar omului ce crede cu sinceritate în gestul său de a ne atrage să descoperim măcar o parte din cărțile la care se face referire. Autoarea dezvoltă pe parcursul volumului și rolul de creuzet pe care l-a avut Europa Occidentală în apariția cărților în limba română.

Se vede treaba că editura Academiei Române a știut ce face atunci când a purces la tipărirea acestui volum, îmbogățindu-și astfel zestrea de date și metode.

Un capitol interesant, care face încă odată dovada erudiției autoarei, este Capitolul III: **Iconografia cărții și a livrescului**, pag 50, cu subcapitole relevante care delectează gustul artistului din oricare parte ar veni el: ... *Prezențe ale cărții în arta plastică, Cartea în context hieratic, Cartea în context votiv, Cartea în context profan...*

”Secolul al XVI-lea, creează, la Veneția, Florența sau în Țările de Jos o nouă epocă, pregătind în secolul Reformei și al Contrareformei, trecerea spre adevărata vârstă de aur a artei europene, cea pe a secolului al XVII-lea. Acesta este și secolul care a pus în valoare pictura de șevalet sau natura moartă, cu veche tradiția de altfel, împreună cu

speciile ei, fapt care a consacrat obiectul în pictură, prin reprezentativitate, diversitate și răspândire.”(pag 57) De fapt, volumul are în final o bogată colecție de tablouri ce au legătură cu temele abordate în carte,

Mi se pare un act de curaj când o autoare elegantă și rafinată cum este Teodora, face o incursiune în tipul de lectură specifică genului feminin sau masculin, fără să dea impresia că ia apărarea cuiva.

Oricum, când autoarea analizează și „formele de acces la carte”, pare că începem și noi, cititorii de rând să deslușim taine din bogăția oferită de cărți.

Mărturisesc că nu am înțeles de ce autoarea nu dorește să participe la dezbateri publice legate de creație în general și de carte în special. Ar fi avut ce împărtăși celor care declarau că sunt scriitori.

De aceea nu cred că greșesc prea mult când afirm că este o carte care se adresează în primul rând cititorilor interesați în deslușirea tainelor lecturii într-un context literar specific cercetătorilor.

Mărturisesc că am pătruns cu destulă dificultate tainele legate de „Registreele-catalizator al vieții domestice”. Dar autoarea a găsit până și în Registreele lui Brâncoveanu lucruri care explică anumite stări și fenomene de la curtea marelui voievod, care fac nu numai deliciul lecturii propriu-zise dar și o modalitate de introducere în viața acelor timpuri. Poate dacă am fi găsit mai multe lucrări de acest gen de-a lungul lecturilor noastre, am fi fost la rândul-ne niște beneficiari mai valoroși ai intențiilor culturale brâncovinene.

Nu mă miră nici interesul manifestat de autoare vizavi de calendarele apărute în epocă sau a cărților de bucate.

Analizând și modul în care multe din scrieri sunt adevărate capcane pentru cei ce-și propun să analizeze fenomenul lecturii în general, autoarea este plină de sugestii și ne îndrumă din când în când pașii pe calea cea dreaptă a evaluării asumate din izvoarele timpurilor.

Am reflectat mai mult decât la alte cărți ca să nu cumva să greșesc când îmi permit să emit păreri vizavi de lectura acestei autoare, nu pentru că nu aș fi ajuns la vreo concluzie mai puțin adevărată. Dar mai ales pentru a fi și eu la rândul meu înțeles cu adevărat când recomand volumul de studiu și recreere a minții fără pericolul de a îngurgita pe nemestecate părți și sloganuri înșelătoare.

Până și însemnările de pe cărți au fost analizate, iar zapisele au intrat în atenția autoarei, nu putem decât să ne bucurăm că am avut norocul să avem ocazia de a lectura un volum, în care tenacitatea și justa evaluare au fost de căpătâi.

Iată de ce pot să afirm cu siguranța omului care a exercitat o prudență excesivă de-a lungul vremii, care vine cu recomandarea de a citi această lucrare pentru corecta asumare de valori.

Aș vrea să se rețină și faptul că nu există bucurie mai mare ca autor de carte decât aceea de a dăru cu onestitate ceea ce crede că merită să fie cunoscut și de semenii lui. Iar Teodora asta face. De parcă ar vrea să demonstreze că-și merită și numele de Fîntînaru. Autoarea este în mare măsură o fântână cu un izvor sănătos de cunoștințe literare din care să nu te mai poți sătura citind.

JURNAL PE O CATIFEA DE BEZNĂ LINĂ

Constantin STANCU

Adrian BOTEZ. „JURNALUL UNUI
TĂIETOR DE LEMNE” (degete între
solstiții), (Poeme) Editura RAFET, 291
pagini, Râmnicu Sărat, 2021

Vremurile sunt tot mai complicate, oamenii nu mai au timp de reevaluări, de poziționări în societate și-n viața de zi cu zi. Evenimentele neprevăzute, șocurile suferite - nu dau ocazia recăpătării identității pierdute în istorie, sau șansele sunt tot mai mici.

Adrian Botez, fidel crezului său literar, a ținut să fixeze experiențele personale, într-un Jurnal Poetic, pe timp de pandemie. Privind la bolile oamenilor, la bolile personale, el constată că lumea, în sine, este bolnavă spiritual. Lucrurile sunt cunoscute, în general, dar puțini sunt dispuși să o recunoască și să accepte dimensiunea.

În volumul „Jurnalul unui tăietor de lemne (degete între solstiții), scriitorul captează stările personale și le aranjează în poeme, ținând jurnalul la cote dense, atente. Volumul a apărut la Editura Rafet, în anul 2021 - și este dedicat soției, Elena. După cum mărturisește în Prefață, Adrian Botez și-a decantat propriile stări și idei : consideră aceste texte ca pe o experiență personală, dar relevantă și pentru oricare (prezumat) cititor.

Pentru scriitor, Jurnalul este o inițiere în tainele zilnice. Lumea este creată și Creatorul se descoperă prin istorie, cu istoria, în istorie. De aici, capacitatea omului de a înțelege fenomenul, de a pătrunde dincolo de aparențe. Fiecare zi este o probă a lucrării divine, scriitorul având capacitatea de a reda miracolul. Chiar dacă unele evenimente sunt banale, sau lipsite de importanță - ele trădează prezența Creatorului, capacitatea de modelare a lumii. Poetul devine și un „văzător/vizionar”, conform vechilor doctrine religioase (Biblia: Vechiul Testament). Dimensiunea spirituală domină poezia, autorul se personifică în TĂIETORUL DE LEMNE, care intră în pădurea de evenimente apocrife

și face lumină, rețeaază copacii căzuți, cei putrezi, copacii ieșiți din timpul ce ni s-a dat. Din când în când, este nevoie ca tăietorul să-și ascute TOPORUL, unealta de lucru, adică MINTEA și STAREA, pentru a face față muncilor necesare.

Constatând că, în cultura lumii, există numeroase legături și puncte de contact, Adrian Botez preferă TOPORUL (de la greci sau germani), deși punctul de armonie completă este IISUS, personajul care leagă istoria, chiar în VÂRF DE TEMPLU. Apostolul Pavel a preferat SABIA CU DOUĂ TĂIȘURI – CUVÂNTUL, pătruns de seva LOGOS-ului DIVIN. Astfel, istoria are regulile ei, în întunericul pădurii se poate face lumină, doar cu unelte care au capacitatea de a tăia, de a secționa fibra existenței.

Cartea are mai multe paliere, o prefață necesară pentru cei neinițiați în domeniul spiritual, un motto penetrant, un prolog, un epilog, ieșirea din muncile tăietorului de lemne, o precizare finală și câteva date despre persoana și activitatea cărturarului. Jurnalul poetic începe în data de 20 decembrie 2020 și continuă până în 22 iunie 2021, evenimentele fiind actuale sau actualizate de poet, cu semnificații aparte.

De observat că lumea este catedrala Creatorului, mereu se fac trimiteri la elementele din locașul divin: icoană, altar, sfânt etc. Pentru poet, lumea este locul perfect, în care se manifestă puterea divină. „Degetele dintre solstiții” sugerează stările prin care trece omul: cald – rece; întuneric – lumină; boală – singurătate; timp – netimp; absență – prezență. Anotimpurile existenței sunt IARNA și VARA lumii, omul ținând evidențele necesare, între viață și moarte. La activitatea TĂIETORULUI DE LEMNE participă martorii absoluți: muntele, cerul, anotimpurile, universul ca întreg, parte a unuia mai mare, compus din alte și alte universuri, pluriversul.

Lumea este în mișcare, arde cu intensitate, există o Carte a Lumii, dominată de adevăr. Lucruri se întâmplă pe o coardă de vânt, alături de un măr înflorit. Există un rubaiyat al a crimei, autorul își permite să între în dialog cu Dumnezeu, să-i dea sfaturi, în fond are dreptul la „liberul arbitru”. Alteori, îi dedică o doină, sau îi reproșează persecuția ivită, ori vede un om în Rai. Din când în când, este amintită „pușcăria”, în care a fost pus omul, limitat în dimensiunile unei lumi minime.

Pentru scriitor, este importantă mărturia, poezia este instrumentul de care se folosește. Textul curge ca-ntr-un jurnal, timpul presează asupra ființei. Omul are posibilitatea să se schimbe, să accepte noile paradigme, sau să cadă pe treptele istoriei, copleșit de limitele sale, de neputința de a străbate vâlul... Autorul pendulează între existențialism, teoria procesului, canoanele spirituale dobândite de individ de-a lungul istoriei,

libertatea asumată. Încearcă să demistifice semnele, să le dea o valoare spirituală, necesară existenței. Sunt împletite teme religioase, divinatorii, mistice, teme filozofice, psihologice, chiar oculte - organizate după o viziune proprie, specifică. În unele locuri, mundanul invadează textele, este semnul decăderii spirituale a lumii. Cu cât experiențele sunt consumate, cuvintele capătă putere, TOPORUL este ascuțit, în dinamismul mișcării spirituale. Există posibilitatea ca omul să-și fure singur „pălăria” (mintea), după cum mărturisește poetul în Prefață.

Urmărind jurnalul, descoperim sărbători fără substanță, zilele cu semne puternice, boli inițiatice. Munca poetului este utilă, eforturile sale sunt răsplătite de Sărbătoarea Cunoașterii. Poezia este rodul unui TRUVER, care realizează că energiile sale se pot preschimba în idei înalte.

Jurnalul începe cu un poem sincer și direct: „îmi place să/ Vorbesc și să/ Scriu – ca atunci când/ tai Lemne pentru/ Iarnă – adică: ICNIND/ UTIL” (22 Decembrie 2020, ICNIND UTIL, p.14). Cel care pleacă în călătorie trebuie să plătească prețul, există un efort, un aport de energie, la economia universului. El pleacă din interior, din toată ființa. Cititorul este avertizat și autorul acționează, fără menajamente...

În 7 mai 2021, scriitorul constată că Învierea (Paștele) nu a venit pentru neamul din care face parte : vom ține sărbători noi, precum Balul Mascat. Este o dimensiune spirituală, omul a pierdut un reper: sărbătorile care înviorează ființa.

În 18 mai 2021, descoperim că fiecare are o misiune pe Pământ, există ordine în Univers, nimic la întâmplare: „fiecare dintre noi – a fost / trimis – în Lumea Asta – s-o/ facă mai/ Bună – sau – măcar/ Puțin mai Bună – decât/ i se arată celui care/ descinde – pentru prima oară/ Într-Însa...” (Misiunea și Lumea, p. 54).

În poemul Simfonia dimineții (20 Aprilie 2021), poetul se întoarce într-o realitate dură, viața în blocul de apartamente, fiecare urinează ritualic, sunetele dezvăluie o lume agitată, bolnavă, cu limitele ei fizice. Individul intră în realitatea dimineții, cu problemele care îl afectează - cele mai multe : spirituale, cu efecte în planul fizic. Este o analiză ludică, una care pătrunde-n Marele Nimic, care ne animă, atât de necesar, natural și divinatoriu. În vechime, astfel de ritualuri făceau obiectul trudei unor pasionați de secretele ființei, ca semne pentru un viitor... lichid... Totul este să nu fii beat, în acest univers posibil...

În 31 Mai 2021, autorul privește lumea de sus, vede dintr-o altă perspectivă adevărata dimensiune a ei : insectele care se mișcă, după reguli acceptabile, printre tandafiri.

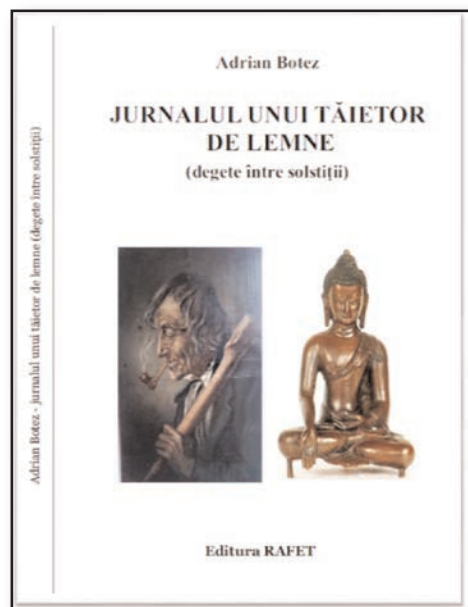
În 13 Iunie 2021, suntem luminați asupra

perspectivelor: vine o vârstă când nu mai ai prieteni, te simți Epidemie, un Vechi Mit... Este o despărțire brutală, stai la masă cu Moartea, stai la masă cu Ea într-o Crăsmă, Patronul are mereu reproșuri...

Fiecare zi are istoria ei, Jurnalul este un loc al evadărilor și al intrării în marile semne. Armonia spirituală și liniștea vin alături de Crist, poetul recunoaște Evangheliile Zilei. Veștile bune se insinuează printre necazuri, dureri, nașteri și Porțile Morții.

Poetul apelează la toate stilurile agreate în literatură : versuri albe, sonete, rubaiate, poeme epice, clasice, moderniste, folclor literar. Cititorul este pus în temă, unele cuvinte sunt accentuate, sunt SEMNE PE DRUMUL INIȚIERII. Versurile sunt frânte, ideile par afectate de agresiunea lumii, poetul rezistă, se simte acasă, în fiecare poem. Dimensiunea spirituală domină epicul : timpul, deși măsurat după rânduială, se revoltă în calendare: degete între solstiții... S-a mărturisit, a învins bolile posibile, și-a asumat boala TRUVERULUI: ARMONIE PE VECHI STRUNE.

Despre vremea pandemiei au mai scris și alți poeți, sau alți prozatori. Tema este incitantă. Poetul Ion Scorobete a publicat Bagaj de mână cu sau fără izoletă (Editura EIKON, 2020), într-o altă notă, după perspective diferite, civile. Acolo apar alte elemente: masca, termoscanerul, mănușile de protecție, distanța dintre oameni, tusea, tragedia generației plus 65, marginalizarea, programul special, controlul, spălatul pe mâni până la tocirea simțurilor, lipsa de miros, în cele patru puncte cardinale, criza care generează alte crize... Noua paradigmă declanșează toți senzorii de alertă, în ființa poetului. Presiunea exercitată de prezența bolii se exfoliază în poeme consistente, solide, amare. Adrian Botez, Jurnalul este o CALE A TRANSCENDERII, merge pe CĂI SPIRITUALE, spre un TĂRÂM AL ADEVĂRULUI, pe o „catifea de beznă lină”...

MARIA FILOTTI - CHIPURI ALE TIMPULUI

Magdalena ALBU

Nu numai o desăvârșită actriță a teatrului românesc, dar și un teoretician reprezentativ al acestuia, Maria Filotti și-a definit universul specific - arta dramatică - drept acea iluzie pură, care, însă, "trebuie să sugereze viața, nu s-o copieze", pornind de la ideea că "optica scenei este alta decât cea a vieții". Este definiția unui interpret profund vizionar, care simțea că numai "studiul mai adânc al vieții" ori "adevărul de esență și nu de aparență", dimpreună cu „interiorizarea” unui rol anume, formează pilonii funciari ai creării unui spectacol scenic și pot compune adevărata cale pe care teatrul trebuie să pășească de facto pe tot parcursul timpului viitor.

Personalitatea artistică a Mariei Filotti poate fi așezată sub semnul unei interogații despre propria vocație, pe care de una singură și-a construit-o în ineditul său discurs biografic intitulat apodictic „Am ales teatrul”: "(...) am avut eu oare „vocație teatrală”?” Iar dacă este să poziționăm modelul "Maria Filotti" sub auspiciile largi ale semanticii generoase a substantivului „vocație”, atunci nu se poate să trecem cu vederea cele două sensuri principale pe care actrița i le conferă în mărturisirea sa literară, și anume, pe de o parte, cel de complex aptitudinal nativ - unde Maria Filotti nu se regăsea cu niciun chip - "de care ești conștient de timpuriu, în care crezi cu putere și care se cristalizează într-o forță misterioasă, ce rupe orice zăgazuri", iar pe de alta, cel de "flacără ascunsă" - o evidentă autodefinire lucidă a ceea ce a reprezentat pentru ea întreg traseul destinului artistic personal -, care, într-un final determinat de varii circumstanțe pozitive ori nu, "răbufnește în vâlvătaie și cuprinde toată ființa ta". Conștiența cu care creatorul, în același timp, criticul acerb de teatru, teoreticianul, dar și formatorul unor generații de actori - Maria Filotti, tână plecând cândva din bordeiul bătrânei Marița, unde asculta fascinată lângă foc poveștile acesteia în iernile grele, construiește și transmite prin forța cuvântului asemenea adevăruri tainice ale ființei sale

devine, iată, un reper fundamental în a creiona portretul complex al unui artist, așa cum a fost el, din perspectiva comunicării teatrale a propriei lui linii creatoare. Iar interpreta, care a deschis, practic, stagiunea de teatru a secolului al XX-lea (și facem referire aici la anii 1904-1905) cu rolul Giocondei din piesa cu același nume al lui Gabriele D'Annunzio, a știut să-și comunice crezul său artistic și să pună mare preț pe acest tip de comunicare specifică teatrului atât pe scândura scenei, în interacțiunea directă cu publicul spectator, cât și în programul realizat de aceasta pentru vastul curs de mimică susținut la Conservatorul bucureștean începând cu anul 1921.

Discipol al actriței și profesoarei Aristizza Romanescu - alături de care și-a făcut, de altfel, debutul în teatru -, Maria Filotti a creat, în cei cincizeci și doi de ani dedicați în totalitate artei interpretative scenice, un număr impresionant de mare de roluri (172) în toate cele 167 de piese jucate pe scena diferitelor teatre din țară, dar și pe cea a Operei Române, unde, bunăoară, în stagiunea 1932-1933 o întâlnim în rolul Grisi din opereta „Casa cu trei fete” scrisă de Franz Schubert și Heinrich Berté. Amintim aici doar câteva dintre personajele complexe create de artistă și prinse, multe dintre ele, chiar și în repertoriul variat al teatrului contemporan de început de secol XXI, și anume: Zoe din „Gaițele” lui Alexandru Kirițescu, Filomena Marturano din piesa cu același nume a lui Eduardo de Filippo, Stăvăroaia din „Idolul și Ion Anapoda” a lui George Mihail Zamfirescu, Prostakova din „Neisprăvitul” lui Fonvizin, Adela din „Citadela sfărâmată” a lui Horia Lovinescu, Melania din „Egor Bulțiov și alții” de Maxim Gorki, Veta din „O noapte furtunoasă” de Ion Luca Caragiale, Nicolaevna Arkadina din „Pescărușul” lui Anton Pavlovici Cehov, Ilinca din „Apus de soare” a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ellida din „Femeia mării” a lui Henrik Ibsen, Chirița din „Coana Chirița în voiaj” de Vasile Alecsandri, Anna Karenina din „Anna Karenina” lui Lev Tolstoi, Marguerite Gauthier din „Dama cu camelii” a

lui Al. Dumas-fiul, Contesa Almaviva din „Nunta lui Figaro” a lui Beaumarchais, Hedda Gabler din piesa omonimă a lui Henrik Ibsen etc.

Din punctul de vedere a comunicării instaurate de Maria Filotti între ea și personajul său, putem spune că actrița este adepta creării unui rol în cadrul unor coordonate totdeauna precise, exacte, așa cum sunt ele propuse de însuși textul dramatic respectiv. Iată ce remarcă Maria Filotti în acest sens, cu o inteligență singulară așezată între zăgazarile unei exprimări literare fascinante, unde întâlnim până și deosebirea subtilă pe care ea o distinge între intenționalitatea în comunicare a autorului unei piese și modul său personal de a exprima acest lucru - în ultimul segment stând, de fapt, o parte importantă din munca unui actor, anume, aceea de a recompune viziunea inițială despre personaj pe care autorul a gândit-o în termeni personali: „Acesta este materialul brut din care actorul trebuie (subl. n.) să modeleze un om, frământând sau azvârlind cuvinte, așa cum sculptorul frământă lutul sau pictorul azvârle pe pânză culoarea.” Căci, „între viziunea autorului, atunci când a pornit să creeze, și textul lui, e o mare deosebire. [...] El și-a văzut eroul pe scenă, viu. Dar această idee și această viață autorul le-a închis în cuvinte. De la cuvinte trebuie (subl. n.) să pornească actorul spre a reface întreaga viziune umană a autorului [...]” Este, putem afirma, discursul articulat al unui artist care, în stil stanislavskian, vede în comunicarea teatrală suportul real de transmitere, sub formă estetică, a unui set de principii exacte prin care viața însăși, în toate variile ei aspectări tragi-comice, poate fi transpusă pe scândura unei scene oarecare de teatru, instituționalizate sau nu. Pentru că, până la urmă, a ajunge ca un interpret de artă dramatică să definitiveze un rol anume și să-l și comunice în mod persuasiv - așa cum a avut Maria Filotti libertatea totală de a-l construi - auditoriului său, în cadrul dialogului direct instituit în momentul începerii spectacolului, înseamnă, de fapt, cea mai dificilă cale de a desena conturul precis al personajului creat în psihomentalul celui care vine să primească mesajul artistic spre a-l așeza cu siguranță, indiferent de percepția individuală a acestuia, undeva, în locașul viu al propriei lui structuri interioare, ca pe o mărtuire elocventă că arta efemeră a teatrului locuiește în fibra perisabilă a memoriei afective a receptorului ei.

La Maria Filotti, a prezenta publicului un rol în forma sa finală este o misiune strict etapizată, ce ține nu de talent ori de perfecțiunea meseriei, e o adevărată știință cu reguli precise prin intermediul căreia rolul în sine, clădit pe fundamentul calităților și mijloacelor de exprimare scenică ale interpretului respectiv, căpătă turnura evidentă a unui „schelet peste care s-ar așeza treptat fâșii de carne, care s-ar acoperi apoi cu învelișul catifelat al pielii, pentru ca, la sfârșit, ființa întreagă să

prindă viață.” Un construct, iată, care-ți schimbă paradigma personală de a vedea, de a radiografia, din exterior, un anumit artist. Pentru Maria Filotti rolul nu mai este asemuit cu o prăpastie unde „te cuprinde amețeala dacă privești într-însul...”, dacă e să instituim o analogie cu ceea ce rostea la un moment dat personajul Woyzeck din piesa omonimă a lui Georg Büchner, ci un ansamblu organic care crează magie, lăsându-se, în același timp, descoperit în mod total de receptorul său sub toate aspectele lui inovatoare.

Aminteam puțin mai sus despre etapele de ridicare a schelelor unui rol în cazul modelului artistic aici prezentat. În această direcție, trebuie să precizăm faptul că actrița Maria Filotti distinge trei astfel de nivele specifice realizării unui personaj, nivele bazate pe o interdependență vădită, fără de care interpretarea teatrală în sine a artistului nu poate fi definită drept cea artă sublimă capabilă să inunde miraculos sufletul spectatorului anonim (văzut drept entitate unică de diagnoză întru cuantificarea jocului actoricesc, a modalității lui de comunicare totală, de fapt, a mesajului cuprins în textul unei piese). Pentru consolidarea acestui raport de congruență, până la urmă, între cele două viziuni, cea a creatorului de text și cea a creatorului de spectacol scenic, Maria Filotti încheie travaliul nașterii unui rol într-un sistem paradigmatic individual, care implică, așadar, un corpus de trei linii directe amintite cu anterioritate, și anume: intuiția actorului cu privire la rolul respectiv, analiza în sine a coordonatelor acestuia, realizarea lui prin diversitatea mijloacelor de expresie, pe care artistul le cunoaște îndeajuns de bine.

Maiestuoasă și sobră, cu gesturi largi sau, dimpotrivă, astenice, dominată de o atitudine corporală întodeauna bine sincronizată cu coordonatele de expresie ale personajului interpretat, cu o dicție perfectă și mimică de o mobilitate surprinzătoare în a reda stări interioare diverse, conștientă, în același timp, că actorul nu se poate lesne și oricum apropia de un rol, folosind comunicarea prin gesturi într-un mod aproape pictural, Maria Filotti a înfățișat, cu o ținută de multe ori imperială, de mare cuceritoare a scenei și a destinului eroinei jucate, toate partiturile primite, oferind, fără dar și poate, lecții veritabile de arhitectură teatrală în ceea ce privește crearea unui rol, care nu are voie să fie construit fiecum de către actor, ci, în ideea generoasă de a reliefa cât mai convigător intenția de comunicare a autorului piesei, dramaturgul, dar și pe cea a creatorului de teatru, artistul, întotdeauna concordant cu datele lui intrinseci. Și, poate că fără această atitudine nobilă înnăscută și, deopotrivă, educată la școala de teatru a Aristizzei Romanescu ori la aceea a flăcării ascunse a propriei vocații artistice, Maria Filotti nu ar fi ajuns să plăsmuiască din trăiri și cuvinte adevărate bucăți de realitate numite simplu destin omenesc. Prin

intermediul acestor entități singulare, tăcute, așa cum sunt personajele unei piese de teatru, în cadrul unei libertăți de creație actoricești cvasitotale, Maria Filotti a ajuns, astfel, pe parcursul unei cariere de zeci de ani să trăiască pe scenă "viețile altora (...), pentru bucuria altora", rămânând în istoria artei dramatice românești o emblemă dominantă a ceea ce înseamnă desăvârșire interpretativă pentru un artist, sub auspiciile generoase ale comunicării teatrale a unui rol, dar și ale metacomunicării, până la urmă, a propriei sale ființe de spirit și carne.

Se impune o observație absolut necesară în cazul modelului "Maria Filotti", anume aceea că artista contribuie la conturarea modului de a concepe un personaj printr-o abordare cu totul și cu totul modernă, bazată pe inovație, teoria sa personală vizând ca orice rol să fie zămislit în cheia complexă a interdisciplinarității, ceea ce, pentru perioada respectivă de început de secol XX reprezenta un fapt deosebit, cu totul și cu totul aparte, mod de abordare ce a situat-o, astfel, pe Maria Filotti în galeria teoreticienilor importanți ai teatrului mondial. Iată ce scria artista cu referire la cea de-a doua etapă - denumită de noi, aici, a interdisciplinarității -, etapa analizei și a documentării minuțioase a actorului în raport cu rolul său: „În această etapă i se cere neapărat (subl. n.) actorului cultură literară, istorică și chiar științifică.” pentru a ajunge să cunoască în mod complet personajul, pe care îl are de gestionat sub toate aspectele sale umane launtrice, și să îl integreze definitiv în contextul său de apartenență istorică. Fără de acest lucru, nivelul ultim al edificiului - realizarea rolului în sine - s-ar năru, prin implozie, pe teritoriul unei viziuni incongruente cu tipul de viață al personajului imaginat de autorul piesei, tip de viață care abia așteaptă să iasă la lumină din seva cuvintelor ce compun corpul textului respectiv. Fie că este vorba despre dramă sau comedie, Maria Filotti și-a realizat întotdeauna partiturile cu gândul firesc de "a transpune viața pe scenă", ceea ce i-a reușit pe deplin.

Trebuie să specificăm, de asemeni, un alt fapt deosebit de important în cadrul analizei de față, anume acela că apariția diafană cu "crinolina acoperită de faldurile dantelelor de fir" și "cu un buchet de camelii albe în mână" - devenită pentru noi azi modelul "Maria Filotti" - și-a conturat începuturile destinului său teatral exact în perioada când Constantin Nottara încerca să instaureze o disciplină de fier în teatru, declarând, după șpusele lui Ov. S. Crohmălniceanu, un adevărat război "spiritului boem". Ei bine, tot ceea ce radiografiem noi aici a fi comunicare teatrală în cazul „Filotti” stă și sub semnul întretăierii destinice dintre aceste două spirite complexe ale artei dramatice românești, peste care e necesar să suprapunem și fascinația deosebit de puternică a sistemului generat de către Constantin

Sergheevici Stanislavski exercitată asupra actriței în acea vreme de întemeiere, practic, a unui anume cod sui-generis de abordare a construcției unui rol. Acest triumf de semiotică teatrală, să-l numim, a dat naștere unei rezultante paradigmatiche interesante, pe care am încercat a o aborda sintetic în această lucrare, și anume, modalitatea de comunicare a artei teatrale proprii dezvoltate de către Maria Filotti pe întreg parcursul carierei sale pedagogico-literare-actoricești.

Actriță unică în peisajul teatral românesc și universal prin expresivitatea unui chip de o frumusețe princiară și a unei inteligențe remarcabile, Maria Filotti a dorit să își așeze realizările scenice într-un soi de traiectorie a timpului, ca și cum aceasta ar fi fost una completamente adimensională, eternă. Analizându-i comparativ vârstele creației, se poate spune că această artistă a reprezentat însăși ipostazierea superiorității plăsmuitorului unic, care, cu o rară capacitate de a înțelege existența efemeră a lumii, a abordat întotdeauna cu luciditate teatrul și destinul lui, topite ambele în înțelepciunea unei priviri, care a pătruns dincolo de limitele firii, străpungând filonul adânc al vieții și al personalității umane până la ultima lui fibră. Se cade să amintim aici, ca un omagiu adus comunicării filottiene totale prin arta sacră a teatrului, un mic pasaj din dialogul imaginar pe care eleva de altădată a Aristizei Romanescu l-a avut cu multitudinea de roluri create de ea pe parcursul timpului, dialog scris în luna iulie a anului 1953 și aflat sub semnul ideii de viață ca vis, așa cum o regăsi construită de un Pedro Calderon de la Barca ori de Mihai Eminescu și cum a și fost, de altfel, trăită de către Maria Filotti, în apele șuvoiului tumultuos, încărcat până la refuz cu iluzii, care este teatrul: „Am venit să te mângâi, amintindu-ți că ai trăit povestea mea. Povestea femeii care și-a dăruit viața unei singure iubiri [...]. Tu ai dăruit viață din viața ta zecilor și zecilor de ființe pe care le-ai întruchipat. Fii împăcată cu tine, ți-ai făcut datoria și clipa somnului fără de sfârșit te va găsi cu surâsul pe buze, căci viața ți-a fost dăruire... Fii împăcată cu tine, chiar dacă se va cunoaște abia târziu care a fost chipul tău adevărat [...].”

POEME

Marin MOSCU

Lăute-n chip de căprioare

Am tot cântat și am să cânt
La buciul doina românească
Și o lăută din pământ
Am să înalț, frumos să crească.

În ea să pun inima, jarul
Pe care îngerii în veci
Au mers să apere hotarul
Cu pieptul gol pe lungi poteci.

Eu îi cunosc pe toți, prin fapte
Sunt bunii și străbunii mei
Ce s-au jertfit pentru dreptate,
Pentru unire, pui de lei.

De-aceea cânt și-am să renasc
Un răsărit în bulb de soare,
Un buciul sfânt din care pasc
Lăute-n chip de căprioare!

Castele

Timpul face castele din vise,
Cerule coboară sub gleznele tale,
Eu străfulger inima albastră
A poeziei în care trăim.

Servim ceața cafelei turnate
În amintiri pe sub sălcii,
Un sărut și camera invizibilă
Tremură de așteptare.

Costă o aripă, spune un înger,
Zborul fericirii este aproape.
Mergeți la etajul unde
Luna exersează mângâierea

Fluturii poartă hematii
În universul așternut,
În patul existenței firești
Timpul face din vise castele!

Sufletul precede glasul

Sufletul precede
Glasul înecat în tăcere.
Silabele se dilată
În palmele nevăzutului.
Ating destinul
Din steaua singurătății,
Inima recunoaște
Fructul oprit.
Adun lacrimi
Din ochii arderii.
Fructul crește
Peste sfințenia trecută
În cenușa cerului.

Vis de magie

Am să te fur; iubito,
Din visul de magie
Și-am să te fac statuie
La mine-n veșnicie.
Ai să rămâi surprinsă,
Cum dorul meu cel sfânt
E gând de înălțare
Cu stele în cuvânt.
O, iată, cum ajungem
S-avem lumină-n prag,
S-avem îngeri în suflet
Cu umbrele în larg.

Am să te fur; iubito,
Din visul de magie
Și-am să te fac statuie
La mine-n poezie!

La crucea de ciozvărte

La crucea de ciozvărte a neamului meu
Dumnezeu din ceruri se închină,
Noi am purces să ștergem visul greu
Și ne-necăm în lacrimi și-n ruină.

Ne-au mângâiat cu verbul lingușirii,
Ne-au mirosit și măduva din oase,
Ne-au țepuit și sângele iubirii,
Ne-au pârjolit câmpiile mănoase.

Nici munții nu respiră-n univers,
Nici marea nu-și mai potrivește valul,
Coloana existenței e pusă pe invers
Și convertit în rugi e idealul.

Țara-n haturi e miros de moarte,
Clopotul de-otravă o poartă peste
vreme,
Oare ne-am născut s-avem păcate
Alăptând nelegiuiri extreme?

Curajul se închide sub lespedeza tăcerii,
Ne ascundem în mormânt durerea,
Sudorile sunt roadele plăcerii,
Sărăcia țării ni-i avere?

La crucea de ciozvărte a neamului meu
Dumnezeu din ceruri se închină,
Noi am purces să ștergem visul greu
Și înflorim cu lacrimi din ruină!

Împodobesc

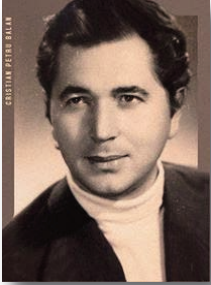
Împodobesc brațe-le tale
Cu zbor frumos de curcubeu
Unde un trupeș mânz nechează
Ținut în frâu de Dumnezeu.

O stea mai sus, Steaua Polară,
Ține busola între dinți,
Vin magii ca să ne anunțe
Că într-o zi vom fi părinți.

M-ascund în dorurile nopții
Te-adun în roua mea de sânge,
Stau în genunchi ca să primesc
Iubirea-ți care mă străpunge.

LA SPOVEDANIE

Cristian Petru BĂLAN

Într-o duminică, înainte de slujba de vecernie, ca niciodată parcă, soarele îmbrăcase cu multă dărnicie și cu minunate raze de aur ceresc frumoasele turlle ale mănăstirii „Sfântul Andrei” de pe vârful colinei înconjurată de o mare pădure de tei. Privită de jos, întreaga mănăstire părea o mică

fortăreață care decora cu strălucirea ei toată colina făcând-o să semene cu o mică gură de rai prin imaginea stranie a turlor ei luminoase. Cucii și turturelele concertau dulce prin desigurile din jur, în timp ce rândunelele și porumbelii zigzagau prin aer, rotindu-se spectaculos deasupra chiliilor cufundate în liniște și în umbre tainice, cu ceardacurile lor primitoare unde locuiau cei doisprezece călugări ai acestei frumoase mănăstiri. Ea era vizitată anual de sute de creștini veniți de pretutindeni, care soseau acolo atât pentru frumusețea arhitectonică a bisericii, cât, mai ales, pentru a primi binecuvântările bătrânului preot călugăr Onufrie, starețul acelei mănăstiri, vestit prin puterile rugăciunilor sale de a vindeca pe cei bolnavi și de a le induce o reală liniște sufletească multor deznădăjduiți ai sorții care îl căutau cu încredere de-a lungul anilor.

Înainte și după terminarea slujbelor, zilnic veneau la el din toată țara destui credincioși să se spovedească, să se împărtășească sau să primească binecuvântări, iar marele avantaj de care se bucurau toți vizitatorii era acela că niciodată bătrânul preot călugăr nu cerea cuiva bani și chiar îi refuza pe aceia care insistau să-i ofere. „Dacă vrei neapărat să ajuți cu bani sfânta mănăstire, spune bătrânul Onufrie, atunci pune-i la cutia milelor, atât cât te lasă inima, iar dacă nu-i ai, nici eu nu mă supăr și nici bunul Dumnezeu, fiindcă Preasfântul ne îndestulează pe fiecare gratis, știind cel mai bine nevoile inimilor noastre... Vă spun că eu nu slujesc aici pentru bani, căci îmi ajung ceea ce primesc ca stareț al acestei sfinte mănăstiri și de aceea dau slavă Domnului, că sunt încă sănătos și că nu-mi trebuie nimic altceva decât mântuirea veșnică dăruită de El”.

Așa rostise sfinția sa într-una din ultimele lui predici și nimeni nu se îndoia că spune un simplu adevăr ce s-ar putea verifica oricând, deoarece toți aflaseră că acest bătrân Onufrie devenise cunoscut atât prin frumusețea lui fizică, de eremit înalt și impunător, ce amintea din marii sfinți din icoane, cu bărbi albe mari și dese, cu chipuri radioase, dar mai cu seamă se făcuse cunoscut prin glasul lui blând, sfătos și cuceritor, prin respectul ce-l afișa față de toată lumea. Deși părea al tuturor, de fapt, el nu avea pe nimeni altcineva decât pe Dumnezeu și pe cei doisprezece călugări din jurul lui, pe care îi păstora cu tot

devotamentul în parohia mănăstirii, iar aceștia îl ascultau și-l iubeau ca pe un tată. Și tot ca un tată devenea, din prima clipă, îndrăgit de toți ce au avut curiozitatea să-l cunoască, deci de toți vizitatorii care veneau curioși să-l vadă, să-l audă și să-l admire predicând, fiecare dorind să fie binecuvântat de sfinția sa. Dacă înainte putea să dea binecuvântări zilnice, discutând cu toți, în ultimii ani el a decis ca spovedaniile și împărtășaniile să aibă loc numai în zilele de miercuri și vineri. Atunci mulțimi de enoriași așteptau să le vină rândul să discute personal cu preacinstitul preot călugăr Onufrie.

Înainte de vecernia din seara aceea, călugărul de serviciu înconjura biserica bătând toaca cu precizie și în ritm crescendo-sacadat. El se oprea din când în când făcând plecăciuni și ținând în mână ciocanul de lemn cu care, sigur de măestria lui, lovea în scândura lungă de lemn bine uscat. Ciocăniturile alternau când slabe când puternice și scoteau niște plăcute rezonanțe sonore, ce se auzeau repetate de valuri de ecouri...

Curând, după toacă, toată valea bisericii s-a umplut de măreția sunetelor armonioase ale celor trei clopote care păreau că dialoghează între ele cu cerul. Toate aceste vibrații metalice înălțătoare aveau darul să-ți destindă sufletul umplându-l de fiorii sfințeniei. Trăiai cu certitudine un sentiment cald și nou, rareori cunoscut înainte, iar asta parcă te pregătea să asisti la miracole tainice ce le descopereai înăuntrul bisericii parfumată de mirosul de smirnă și tămăie atât de liniștitor... La vecernie, patru călugări de la strană, după ce au citit cu tonalități cantabile din Psaltire, au psalmodiat pe patru voci cu inflexiuni melodice aproape gregoriene, răspunzând slujbei ținute de părintele paroh care, în ciuda vârstei lui înaintate, încă mai avea ceva din vocea aceea frumoasă a fostului solist principal al corului seminarului teologic, de pe vremea studenției.

De data aceasta însă, la serviciul religios nu erau decât vreo treizeci de persoane, majoritatea femei, și vreo câțiva turiști străini care au făcut și câteva fotografii. Toți au părăsit, rând pe rând, biserica, ieșind cu pași liniștiți, ultima fiind o bătrână cu o broboadă neagră pe cap. Deodată, parcă răzgândindu-se, băbuța se opri și nu se mai grăbea să iasă ci, sprijinindu-se într-un baston ținut în mâna stângă, se întoarse încet spre altar. Cu dreapta se închina pios și săruta pe rând toate icoanele, făcând cruci mari și îngenunchind cu mătăni la icoanele împăratești de la ușile mari ale catapeteasmei. Acolo s-a rugat ea cel mai mult. Când a încercat să se ridice, din fața icoanei Mântuitorului, deodată bătrâna s-a dezechilibrat și a căzut lată pe covorul din fața iconostaselor, exact în momentul în care părintele Onufrie ieșea pe ușa din dreapta. Acesta, văzând-o pe biata femeie lungită la pământ, s-a îndreptat grăbit spre ea și, cu mișcări încete, s-a aplecat cu grijă și a ajutat-o pe bătrână să se ridice.

- Văleu, măicuță, te-ai lovit rău? o întrebă călugărul.

- Săru' mâna, părinte. Nu prea rău, fiindcă văz că nu mă doare.

- Te-a ferit bunul Dumnezeu și Maica Preacurată cărei i te-ai închinat... Dar de unde ești?

- De departe, părinte Onufrie. Tomnai din Muntenia...
- Oo, da, da... Așa e. Cam departe. Și cum ai ajuns mata aici? Cine te-a adus?

- Niște vecini ai mei, cu mașina lor, părinte. Au fost și ei acilea, la vecernie, dar au ieșit adineauri și mă așteaptă afară. Uitați-i la ușă, că ies în curte... Este o familie care a mai fost la sfînția voastră și, de data asta, i-am rugat să mă ia acum și pe mine cu ei. Că tare voiam să mă spovediți.

- Păi, haide că te ajut să ajungi la dumnealor, fiindcă azi e duminică și eu spovedesc lumea numai miercurea și vinerea..

- Vai de mine; asta înseamnă că am străbătut atâta drum de geaba? Of, că tare rău îmi pare, dar v-aș ruga frumos să vă îndurați de mine, că la cei 78 de ani ai mei, altă dată nici c-o să mai pot veni. N-ați putea oare acum? Fiindcă cei de afară mă așteaptă și vreau ca la urmă să vă plătesc osteneala... Poate vă îndurați de mine. Ce ziceți?...

- Dacă-i vorba de plăți, nu prea ai nimerit bine, fiindcă eu niciodată nu am putut să iau niciun ban de la nimeni și va trebui să te refuz. Haide că te conduc până la ușă...

- Nu, nu, părinte. Lăsați... Și așa nu aveam bani, că sunt tare săracă, dar v-am adus vreo douăzeci de ouă proaspete și o să vi le dea vecinii mei.

- Liniștește-te, soro; nu-mi trebuie nimic, dar iaca, cu dumneata, pot face acum și o mică excepție, că am mai făcut. Așteaptă-mă un pic, te rog, lângă strană, că mă întorc mintenaș în altar să-mi iau Sfânta carte și epitrahilul - și revin îndată...

Chiar așa a și făcut. Părintele Onufrie, vestitul preot-călugăr, s-a întors îmbrăcat preoțește cu o cruce în mână, și-a pus ochelarii și s-a apropiat de femeia care revenise cam în dreptul icoanei, unde căzuse. Ingenunchind din nou. Părintele a venit lângă ea, și-a deschis cartea, i-a pus patrafirul pe cap, i-a citit din carte, binecuvântând-o cu niște cruci deasupra capului peste patrafir, după care și-a început spovedania cu niște întrebări specifice actului de mărturisire ortodox, la care femeia răspunde pe scurt spunând de câteva ori cu „da” și de mai multe ori cu „nu”:

- Ești botezată ortodox, fiica mea?

- Da.

- Mergi deseori la biserică?

- Da.

- Iubești legea ortodoxă?

- Da.

- Cunoști Biblia?

- Da... Adică nu o cunosc personal, căci nu am avut niciodată în casă această carte, dar știu din ea ce ne-a spus taica popa la biserică, unde am putut vedea câteva pagini din ea și nu-mi dau seama dacă părintele ne-o fi spus chiar tot ce-i scris acolo...

- Nu cred că a putut să vă spună tot, căci nu e treabă simplă pentru orice preot. Dar dumneata postești?

- Da, totdeauna - miercurea și vinerea?

- Ai furat?

- Nu, părinte.

- Ai ucis?

- Nu, Doamne ferește !

- Ești căsătorită?

- Nu, dar am fost; soțul mi-a murit. Sunt văduvă...

- Ai preacurvit?

- Nu, niciodată !

- Ai blestemat vreodată?

- Da, părinte, recunosc, da. Am blestemat.

- Cum așa?

- Așa cred că a trebuit... De mică și până acum, am blestemat de multe ori, nu numai o dată, ci de zeci de ori. Am blestemat chiar în fața icoanelor și, uneori, cu crucea în mână ori, cu ură și cu lacrimi în ochi... Dumnezeu să mă ierte... Recunosc.

- Începi să mă înspăimânți ! Cum să faci asta? Nu se poate!

- Ba s-a putut și vă mărturisesc că nu-mi pare rău, fiindcă am simțit că Dumnezeu mă înțelege și-mi dă dreptate... Trebuia să...

- O, tată! Șșșt, taci, taci ! Oprește-te!... Ai greșit mult! Țsta este un mare păcat... Tare mare păcat, că și blestemul este un păcat grav, venind de la duhul cel rău... Iar Dumnezeu află că nu permite așa ceva, mai ales că spui că ai repetat răul acesta cu ură, chiar de mai multe ori. Nu se poate face așa ceva... Dar cam pe câți oameni crezi că ai blestemat cu atâta ură, pe mulți?

- Nu pe mulți, părinte. Nu pe mulți... Doar pe unul singur, care mi-a nenorocit întreaga viață, chiar dacă asta s-a întâmplat tare de demult, încă de pe vremea când eram tânără. Dar ce zic eu tânără - că asta s-a întâmplat chiar de pe timpul când eram o biată copilă nevinovată, o fetiță de vreo 7-8 ani. Și de atunci cineva mi-a făcut un mare rău care mi-a distrus viața, liniștea și sănătatea, și de aceea n-am putut să-l uit și să-l iert niciodată...

- Mda, răspunde părinte Onufrie gânditor. Îmi pare rău. Aș putea să te înțeleg într-un fel, dar oare ai uitat totuși că în Rugăciunea domnească „Tatăl nostru”, Mântuitorul ne-a zis: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”? Ai uitat asta? Toți greșim, fiica mea, și de aceea toți trebuie să devenim iertători și blânzi precum Mântuitorul nostru Iisus Hristos, căci dacă noi nu iertăm niciodată, atunci nici bunul Mântuitor, la dreapta Lui judecată, nu ne va ierta pre noi. El este drept, măicuțo, nu-i așa? Vezi, asta-i problema... Așadar, mare rău ai făcut, fiica mea! Și ce blesteme vei fi rostit?

- Cum să vă spui? Vedeți? Sunt mulți, mulți ani de atunci, precum v-am zis... Iar eu eram o copilă care nu mersesem la biserică decât de puține ori și îmi amintesc că, din cauza răului ce am pățit, mai mult am plâns decât am vorbit, iar vorbele acelea ale mele, unele spuse doar în gând, nici nu știam bine dacă ce ziceam eu erau chiar blesteme adevărate sau doar dorințele mele de răzbunare și de a mi se face dreptate, căci nici nu știam prea multe despre Dumnezeu, așa că Lui îi spuseseam cam așa: Doamne, fă-l, Doamne, să sufere cum sufăr eu; și fă-l, Doamne, să plângă cum plâng și eu; și omoară-l, Doamne, iar dacă nu-l omori, atunci ia-l la Tine și bate-l cum m-a bătut și el pe mine sau fă-l bun ca mine, nu rău cum văd că este.... Cam așa știam eu să blestem..

Continuare în numărul viitor

DESPRE UMOR ȘI RÂS

Mihai BATOG BUJENIȚĂ

Surâsul a fost inventat de un om care nu voia sa se certe.

Dany Laferrier

Umorul este definit în dicționare ca fiind: „Înclinare spre glume și ironii ascunse sub o aparență de seriozitate; manifestare prin vorbe sau prin scris a acestei înclinații. (prin extindere: veselie, haz). Categorie estetică ce constă în sublinierea incompatibilității și absurdității laturilor unor situații în general firești.” (D.E.X. Enciclopedia CARTIER) Desigur eforturile dicționarelor pentru definirea conceptului sunt admirabile, chiar dacă, foarte puțin încununate de succes, deoarece un fenomen atât de complex, precum umorul, este greu de cuprins într-o definiție oricât de amplă ar fi ea (amplitudinea fiind de altfel contrară spiritului unei definiții, caracterizată nu numai prin genul proxim și diferența specifică, ci și, prin concizie, element indispensabil, cel puțin, reținerii).

Înșă din domeniul dicționarelor putem aprecia complexitatea abordării anterior definite, analizând-o prin formele de exprimare în vorbire. Apar astfel categoriile de umor: **subțire, negru, facil, absurd, prostesc, fin, discret, elegant, subtil, grosolan** și cine știe mai câte astfel de catalogări, toate vizând varietatea, diversitatea dar și unitatea fenomenului, considerat specific rasei umane (unele manifestări ale animalelor, oarecum asemănătoare umorului omenesc, sunt doar interpretări strict subiective, asociate jocului, prin urmare, de altă natură!). Și, nu cred că vom înțelege umorul dacă îl vom face eliptic de scopul său, râsul, acesta fiind de fapt elementul cheie al necesității umorului ca practică socială, pivotul (și al) unei întregi industrii de profil (inclusiv, profit). Râsul ca finalitate a actului umoristic poate defini, la rândul său, un întreg univers emoțional, intelectual, atitudinal, relațional și comportamental făcând parte din ființa noastră biologică, psihică și spirituală. Putem afirma de asemenea că relația umor-râs ne integrează complex și trainic într-o ordine cosmică superioară, noetică, a vieții conștiente de sine. Dar, pentru a nu părea deplasată formularea anterioară, să analizăm succint râsul, ca efect al umorului, în măsura în care, tot la nivelul cuvântului, poate exprima situații și stări extrem de diverse, într-un mod de asemenea foarte concis. Iată

cum putem caracteriza sau chiar cataloga persoanele cu care venim în contact, doar constatând că: Râde: ca prostul, pe sub mustață, în față, pe la spate, de altul, ia în râs, batjocoritor, de/cu, este de tot râsul, și/sau de batjocora și de râsul lumii; (stări de fapt);

Surâde: blând, parșiv, rece, calculat, cald, învăluitor, îngăduitor. .etc), râde (în hohote, sincer, prefăcut, deschis... etc; (nivelul trăirilor emoționale);

Râde: în silă, de nevoie, din toată inima, cu toată ființa, ochii râd-inima plânge, gura râde-ochii plâng... etc; (nivelul de satisfacție);

Se sparge de râs, moare de râs, se umflă de râs. ..etc; (exprimări vulgare care dau notă celui care le folosește);

Râde toată ziua, nu râde niciodată, râde când și când, râde mâine de ce aude azi... etc; (definește subtil comportamentul uman prin relația, aparent bizară, dintre râs și unități de timp);

Sau, are râs întunecat, se luminează cerul când râde, împrăștie norii, apare soarele... etc; (definind firea omului în relație cu fenomenele naturale)

Dar: nu-i timp/loc de râs, acum te-a găsit râsul, nu deloc de râs, ce-ți veni să râzi, ce găsești de râs aici, nu găsesc nimic de râs la... etc; (instituie sau sancționează coduri comportamentale);

Pe când: nu râde pentru că nu înțelege, nu știe de ce râde, cum să râdă dacă nu pricepe... etc; (se instituie ca un indicator al culturii sau nivelului de inteligență și educație);

Iar râsul: nechezat, behăit, ca un tril, grohăit, lătrat... etc; (caracterizează, eficient și drastic, prin valențe onomatopoeice corespunzătoare).

Nu putem vorbi însă de umor și râs fără să amintim de funcțiile și atributele sale sociale pentru că, din acest punct de vedere cele două manifestări au implicații profunde în procesul de formare și întreținere a grupului în limitele profund morale ale socialului uman. Putem aminti despre funcțiile de:

Liant social: la petreceri, sărbători, oamenii se adună împreună cu principalul scop de a se simți bine, iar acest lucru se petrece, mai ales, râzând, fiindcă acest exercițiu creează relaxare, disponibilitate pentru comunicare, permisivitate, toleranță, ducând și la creșterea capacităților intelectuale. Să nu uităm, chiar și cuplurile de îndrăgostiți râd mult mai des prin comparație cu alte cupluri în care lipsește afectul, iar această situație este, în mod sigur, provocată de creșterea nivelului endorfinelor;

Lerarhizator socio-cultural: observăm că oamenii nu râd toți la aceleași glume și ne putem întreba, ba chiar, deseori, o facem, de ce râde omul simplu (rural, urban, cu specificațiile urban-industrializat și urban-periferic, spre deosebire de omul cult, evoluat spiritual);

Funcția educativă: stârnind râsul prin ironie, societatea induce ideea scăderii performanței, cu reflectare în plan social: mai puține șanse la promovări, cuceriri, succese, etc;

Funcția coercitivă: râsul ridiculizator provoacă individului, senzația de rușine activând astfel mecanismele ei mobilizatoare;

Funcția socio-morală: aici străvechiul dicton „ridendo castigat mores” este, de unul singur, în măsură să dea importanța acestei funcții.

În plan individual, însă cu fermă reflectare în social, exercițiul râsului, fiind eliberator de endorfine, creează relaxare, disponibilitate pentru comunicare, permisivitate, toleranță, creșterea capacităților intelectuale. Și aici cred că un exemplu se impune. În anii șaizeci vestul Europei era confruntat, la nivel social, cu actuala noastră problematică de alienare, intransigență nejustificată în raporturile interumane și o, aparent nejustificată, tendință spre agresivitate și, implicit, violență. Numai că, atunci, aceste manifestări, au fost atent studiate de psiho-sociologi, deoarece ele afectau dramatic fundamentele normalității sociale și, a fost găsit remediul!

Au fost înființate, la sugestia cercetătorilor dar și cu voință politică, cluburile: Zâmbiți, zâmbiți! (Surriez, surriez, varianta franceză, pentru neîncre- zători). În aceste cluburi, oamenii erau învățați să considere zâmbetul un factor sine qua non al comunicării interumane. Prin urmare făceau exerciții de a se adresa unii altora, rostind mai ales banalități, în orice condiții, cu zâmbetul pe buze. Există chiar obligația, ca persoanele care lucrează cu publicul, să fie membri ai respectivelor cluburi. Aproape firesc, în aproximativ un deceniu, tensiunile sociale s-au diminuat considerabil, a scăzut semnificativ rata infracționalității, ba chiar și numărul accidentelor rutiere, fiind cunoscută nocivitatea agresivității la volan, iar, implicit, a crescut productivitatea muncii, știindu-se că oamenii relaxați se pot focaliza mult mai eficient pe rezolvarea sarcinilor ce le revin. Ei, da, ar spune cărcotașii, a fost făcut totul pentru ca omul să fie mai bine exploatat de către om și să crească profiturile capitaliștilor, așa cum am învățat noi la marxism-leninism. Da! Numai că răspunsul cel mai potrivit la această acuză ar fi, paradoxal, o întrebare: Și ce dacă?

Dincolo de orice dilemă însă, trebuie să avem în vedere implicarea factorului de decizie în rezolvarea unei asemenea problematice sociale, pentru că, în absența unei implicări energice ale acestui nivel, orice plan este sortit eșecului. Iar acum, când mulți dintre noi merg în țările Europei Centrale, se mai uimesc încă de faptul că oamenii de acolo se poartă într-un mod care ne încântă dar ne și nedumerește. Credem că este doar efectul bunăstării, fără să ne gândim la intervenția decisivă, la un moment dat, a factorului educativ. Iar educația s-a făcut folosindu-se forța terapeutică a zâmbetului. Deci, precum vedem, se poate! Dar, numai dacă se vrea!

Și, printr-un nou recurs la dicționar vom găsi, desigur, o definiție a râsului: „acțiunea de a râde și rezultatul ei;

manifestare a veseliei exprimată printr-o mișcare caracteristică a feței și a gurii, însoțită de un sunet specific nearticulat”, putem constata, din nou, că o simplă definiție nu poate, și consider că nici nu își propune, să cuprindă o atât de largă fenomenologie.

Prin urmare, dincolo de definiții, putem afirma că râsul, ca fenomen complex și specific determinat de umor, definește un întreg univers emoțional, intelectual, atitudinal, relațional și comportamental și făcând parte din ființa noastră biologică, spirituală și psihică, o apropie, cel mai mult, de divinitate. Deoarece, nu degeaba se spune că atunci când râzi ești mai bun fiind mai aproape de Dumnezeu dar, probabil, este valabilă și situația inversă. Iar controversele istorice referitoare la modul în care înțelepții acestei lumi au abordat râsul, dacă ei înșiși au râs sau nu, ba chiar aprinsele și prelungitele dezbateri teologice referitoare la întrebarea dacă Isus a râs vreodată, indiferent de rezultat, dau, fără alte comentarii, dimensiunea fenomenului. Și, ne putem pune, la rândul nostru, întrebarea cât adevăr este oare în spusele abatelui Jorje din „Numele trandafirului”, cu referire la cartea pierdută a lui Aristotel:

- Dar câte minți stricate, ca a ta, n-ar extrage din această carte silogismul cel mai mare, potrivit căruia râsul este scopul omenirii! Râsul îl îndepărtează, pentru câteva clipe, pe omul simplu, de spaimă. Dar legea se impune prin spaimă, al cărei nume adevărat este frica de Dumnezeu. Și, de la această carte ar putea pleca scânteia luciferică, cea care ar ațâța lumea întreagă într-un nou incendiu... Omului simplu, care râde, în clipa aceea nu-i pasă că va muri...

Însă, pentru că vorbim totuși despre umor și râs, nu putem să nu luăm în considerație și modul în care aceste manifestări ne caracterizează. Asta fiindcă puțini dintre noi știu faptul că poți să-ți dai seama de caracterul omului, cu care stai de vorbă, urmărind doar felul în care acesta râde. Desigur nu vom găsi, poate niciodată, o prea mare acuratețe a râsului, dar este bine să știm cam ce fel de oameni sunt cei ce râd astfel:

Ha, ha, ha... = deschis, spontan, sincer, activ;

Ho, ho, ho... = vesel, bine dispus, epicurian, puțin superficial, bun la suflet;

He, he, he... = nevrotic, zeflemitor, inteligent, ascuns, ironic;

Hi, hi, hi... = meschin, avar, interiorizat, schizoid;

Hâ, hâ, hâ... = rău, răzbunător, ranchiunos;

Hă, hə, hə... = grosolan, găman, demonstrativ, paranoic;

Hu, hu, hu... = prefăcut, mincinos, trădător, intrigant;

Așadar, atenție la felul în care râd cei cu care dorim să avem o relație și, mai ales, dacă râd!

BOZ, ULTIMUL ASTRU

George ROCA

Mai zilele trecute, citind „Ulysse”, un volum de însemnări critice ale lui George Călinescu (Editura pentru Literatură, București, 1967), am întâlnit la paginile 178-180 un eseu interesant având titlul „*Studiu despre Eminescu*” datat 2 iulie 1933. În conținutul acestuia,

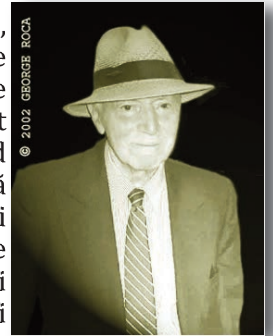
autorul se referă la un nume foarte cunoscut mie, Lucian Boz, om drag cu care am întreținut, deseori, dezbateri literare și relații amicale, aici la Sydney, în îndepărtata Australie.

Iată ce scrie Călinescu despre acesta la aceea vreme: „*Am remarcat nu de mult o broșură despre Eminescu a d-lui Lucian Boz. Am lăudat atunci subtilitatea speculativă a lucrării, făcând rezerve asupra interpretării. Iată acum un prilej să arătăm unde duce entuziasmul cabalistic aplicat la Eminescu...*” Eseul face în continuare o critica literară laudativă acestei lucrări. Despre cine este vorba? Cine este acest om băgat în seamă chiar de marele Călinescu? Să-l cunoaștem!

În urmă cu douăzeci de ani (2003), pe la sfârșitul lunii martie, domnul Lucian Boz, considerat de mine ultimul astru al universului cioranian (greșesc oare?) ne-a părăsit pentru întotdeauna! Merită să ne reîmprospătăm memoria cu amintiri despre acest om excepțional.

A fost prietenul apropiat a lui Eugène Ionesco, Emil Cioran, Mircea Eliade, Ion Vinea, Ilarie Voronca, George Călinescu, Ștefan Baciu, Emil Boldan, Constantin Noica, Nicolae Steinhardt, Grigore Cugler și a multor alte personalități ale literaturii române care au strălucit în prima jumătate a secolului al XX. Împreună cu Gherasim Luca, Dolfi Trost, Jules Perahim, Jacques Herold, B. Fundoianu, Paul Păun, Gellu Naum, și alții, formează „al doilea val” al curentului suprarealist (1933-1951), din primul făcând parte după cum se știe, ca o tranziție dinspre Dadaism, Tristan Tzara, Hogo Ball, Emmy Hennings, Hans Arp, Marcel Iancu, Jules Iancu, Ion Vinea, Ilarie Voronca, Sașa Pană, Jaques Costin, Poldi Chapier, Victor Brauner, ș.a. Cu toate acestea **André Breton**, așa-zisul întemeietor al Suprarealismului, a susținut întotdeauna că este inexact și cronologic abuziv să se prezinte acest curent ca o mișcare ieșită din **Dadaism**. De altfel, atât în revista pariziană „*Littérature*” (unde Breton publică, în colaborare cu **Phillipe Soupault**, „*Câmpurile magnetice*”, primul text specific

suprarealist), cât și în alte reviste, textele dadaiste alternează cu cele ale noii orientări, ce avea să se numească apoi suprarealism. Sunt două mișcări apropiate, având scriitori comuni. Posibil că suprarealismul, curent artistic și literar de avangardă care pune accent pe nu pe gândirea logică ci pe irațional și inconștient, să-l fi marcat puternic pe Lucian Boz,

deoarece deseori în convorbirile avute cu domnia sa, îmi vorbea cu mândrie și nostalgie despre această grupare.

Scriitor prolific, critic literar, journalist, om de cultură și artă, decorat cu „*Ordinul național al meritului francez*”, a lăsat posterității mai multe opere literare: „*Eminescu*” (Ed. Slova, 1932), „*Cartea cu poeți*” (Ed. Vremea, 1935), „*Masca lui Eminescu*” (Editura Vinea 1935), „*Moartea Abstractă*” și „*O săptămână a poeziei*” (Ed. Autorului, 1979), „*Piatra de încercare*” (Ed. Vinea), „*Scrisori din exil*” (Ed. Dacia, 2001).

Născut la Hârlău, la 9 noiembrie 1909, se mută cu părinții la București, unde studiază la liceul „*Gheorghe Lazăr*”. După absolvirea acestuia urmează facultatea de drept. Iubind literatura începe să colaboreze și să scrie la diferite publicații din capitală. În anul 1930 își începe activitatea gazetărească la revistele conduse de Ion Vinea „*Facla*” și „*Contemporanul*”, iar mai apoi, între anii 1933-1937 este numit redactor la „*Adevărul*” și „*Dimineața*”. În scurt timp devine unul dintre cei mai apreciați critici literari ai acelor vremuri, publicând numeroase articole în mai multe reviste de prestigiu precum: „*Adam*”, „*Adevărul literar și artistic*”, „*Capricorn*”, „*Discobolul*”, „*Excelsior*”, „*Gândirea*”, „*Lupta*”, „*Premiera*”, „*Rampa*”, „*Reporter*”, „*România literară*”, „*Tiparnița literară*”, „*Unu*”, „*Vremea*”, „*Viața Românească*”, „*Zodiac*”, și altele.

Între anii 1932-1933 editează o revistă proprie revistă numită (tot!) „*Ulise*”. Interesantă alegerea acestui titlu, care, după cum mi-a relatat domnul Lucian Boz, a fost ales ca o „solidarizare” și omagiu la volumul de însemnări critice intitulat „*Ulysse*” a lui George Călinescu, în care trebuia să fie inclus și eseu despre care v-am vorbit mai sus. Povestea apariției acestui volum a creat multe controverse, deoarece pentru prima dată a fost anunțată de autor în revista „*Viața literară*” nr. 88 din 23 iunie 1928, a doua oară în revista „*Vremea*” din 22 mai 1930, dar din motive necunoscute nu a văzut lumina tiparului numai după moartea autorului (1965). Volumului „*Ulysse*” (520 de pagini) de George Călinescu, a fost publicat pentru prima dată în anul 1968, sub coordonarea criticului literar Geo Șerban. Este bine de știut că și criticul literar B. Fundoianu, prieten cu Lucian Boz și cu George Călinescu, încă de pe vremea când scriau cu toții la revista „*Rampa*”, a conceput la rândul său o lucrare (publicată doar în parte, dar neterminată însă) numită tot „*Ulysse*”!

Autor a mai multor studii despre Mihai Eminescu,

scriitor, jurnalist, traducător, Lucian Boz, face parte din elita producătorilor de literatură romană dintre cele două războaie. Bun cunoscător al limbii franceze, în 1938 devine atașat de presă la Paris, trimis de mai multe publicații din țară. În aceasta perioadă se înscrie la universitate Sorbona unde timp de un an își pregătește doctoratul în științe economice. Tot în aceeași perioadă publică frecvent articole interesante în „Dimanche Illustré” și „Le Petit Parisien”. Întreține legături puternice de prietenie cu importanți intelectuali români stabiliți în capitala Franței, printre care Emil Cioran, Mircea Eliade și Eugene Ionesco.

În timpul celui de al doilea război mondial, Lucian Boz, împreună cu soția sa, Carola, fac parte din Rezistența Franceză, fapt pentru care sunt arestați de Gestapo și încarcerați până în 1944 în lagărul „La Cité de la Muette” (sau „Sammellager” în germană) de la Drancy, o suburbie din nord-estul Parisului situată în apropierea gării Austerlitz. Am aflat de la doamna Boz fapte interesante despre această perioadă. Mi-a relatat că deținuții mureau pe capete de inaniție, singura mâncare fiind un fel de terci-supă de lobodă. Fiind foamete în tot Parisul, nici unul, dintre prietenii rămași în libertate, nu își permitea să le trimită pachete cu alimente. Singurul care a făcut un sacrificiu pentru cei doi, a fost Emil Cioran, care le-a adus toate merindele pe care le avea în casă, inclusiv bucățele de pâine și de brânză drămuite și economisite cu greu. Sunt salvați de la deportare în Germania și eliberați din detenție datorită intervenției Legației române de la Paris.

Plecarea urgentă din Franța, a soților Boz, a fost de asemenea plină de peripeții. Singura ieșire din teritoriul ocupat, trecea pe la Vichy, oraș situat nu departe de Paris, loc unde își stabilise capitala guvernul pro-german al generalului francez **Henri Philippe Pétain**. Cu toate că autoritățile române le obținuseră aprobarea de plecare din Franța ocupată și repatrierea în România, doamna Carola Boz a fost din nou reținută de către poliția locală urmând să fie retrimisă în lagărul de la Drancy. Și de data aceasta au fost ajutați de prietenul Cioran, care deținând funcția de atașat de presă al Germaniei în Franța, a plecat de urgență la Vichy să-și ajute prietenii. Având o oarecare putere în fața autorităților germane și franceze, a făcut toate intervențiile necesare pentru ca trecerea acestora spre „lumea liberă” să fie posibilă. I-a însoțit personal pe cei doi până la frontieră (de fapt un pod peste apa râului Allier), pentru a se convinge că prietenii săi nu vor avea și alte surprize neplăcute.

În 1944, soții Boz, revin în România, crezând că în țara natală își vor găsi liniștea și siguranța și își vor putea continua activitatea în slujba literaturii naționale. Ajuns din nou la București, Lucian Boz, își reia activitatea gazetărească la mai multe publicații care apăreau în capitala în acea vreme, precum „Finanțe și industrie”, „Democrația”, „Timpul”, „Tribuna poporului” și „Victoria”. Tot în această perioadă înființează cu Martin Economu, revista în limba franceză „L'Information Internationale”.

În 1946, se naște fiul său Alain, de fapt unicul urmaș. După moartea tatălui, Alain și-a ajutat mama bolnavă și

a locuit împreună dânsa în casa părintească de la Sydney, iar după ce s-a prăpădit și mama, la scurt timp și Alain a luat drumul spre ceruri. În nici cinci ani, au dispărut toți cei trei membri ai ilustrei familii Boz! Odihnească-se în pace! Demn de menționat este faptul că și doamna Carola, Cora cum îi spun cei din preajmă, a fost o mare iubitoare a literaturii române, înainte de război lucrând ca jurnalistă la ziarul „Dimineața” unde și-a cunoscut soțul.

După terminarea războiului celor doi li s-au acordat înalte distincții și recunoștința statului francez. Dându-și seama că în România comunistă, datorită cenzurii și restricțiilor impuse de noul regim pro-sovietic, libertatea cuvântului și a exprimării literare libere este imposibilă, în 1947, Lucian Boz, împreună cu soția și copilul, părăsește pentru întotdeauna România, reîntorcându-se la Paris, unde lucrează ca jurnalist la prestigiosul ziar „Le Monde”. Colaborează în continuare cu Martin Economu, refugiat și el la Paris, ajutându-l pe acesta să fondează săptămânalul „BIRE” (Buletin de Informații al Românilor din Exil), care va avea apariții până în 1990, printre directorii publicației numărându-se și Radu Câmpeanu, viitorul candidat la președenția României. După numai patru ani de ședere în Franța, familia Boz emigrează în Australia. La început se stabilesc la Canberra, capitala micului continent, unde capul familiei lucrează ca sudor (sic!) în mai multe locuri, acceptând chiar și munci necalificate. Nu după multă vreme, însă, i se oferă de compania aviatică „Air France” conducerea reprezentanței acesteia în Australia. Soția sa este angajată la Ambasada Franceză.

Terminându-se construcția celui mai mare aeroport din Australia, „Kingsford Smith” din Sydney, reprezentanța „Air France” se mută în acest oraș, unde Lucian Boz duce tratative cu guvernul australian pentru o eventuală cursă a vestitului avion „Concorde” pe ruta Paris-Sydney. Lucrează la aceasta companie până în 1974 când iese la pensie. În 1958 este decorat cu medalia „Crucea de cavalier al meritului comercial”, iar mai târziu în 1979, statul francez îl onorează cu „Crucea de cavalier al ordinului național al meritului” pentru „*eminentele servicii aduse cauzei franceze*”.

Cu toate că a dus o muncă splendidă ca reprezentat al „Air France” în Australia, fapt recunoscut de companie prin acordarea a diferitelor diplome și medalii, nu a uitat nici o clipă vocația sa, dragostea pentru literatura română. A scris în continuare în limba natală și a avut o vastă corespondență cu personalități literare române și străine. A publicat nenumarate articole în limba engleză despre personalități românești (un exemplu fiind anunțarea morții lui Emil Cioran) în presa australiană, precum „The Daily Telegraph”, „The Sydney Morning Herald”, „The Australian”, etc. În octombrie 2001, Academia de Științe, Literatură și Artă (ASLA - Oradea, România), i-a oferit „Marele Premiu Anual” pentru exemplaritatea operei sale literare. Lucian Boz, s-a stins din viață pe data de 14 martie 2003, la Sydney, la vârsta de 93 de ani, cu mâna pe peniță, în deplinătatea facultăților mintale.

POEME

Adrian BOTEZ

Crize de romantism nostalgic

crize - cu spume – de romantism
nostalgic
nu are - unul dintre voi - antinevralgic?
e-o seară presărată - prin păduri - cu
inorogi
iar Catedrala-i Piramidă de Ologi...

...o - Valuri - înghițiți gălușca și nisipul
să nu-i cruțați pe cei ce-și uită slipul
în larg se-aprinde – vast – Congresul de
Corăbii :

toți Cavaleri-Matrozii poartă Săbii !

opriți – în turnuri – ceasurile vieții
culegeți Ochii-nlăcrimați – din Mălul
Pieții
...să nu vă prindă Sânziana dimineții...

...Stele de Var se răstignesc Săgeții
(...și cad la pace cu boieri-bureții...)

...de-a mai rămas vreun vreasc – Inima
voastră
să-l țină-aprins – la miezul nopții – în
fereastră...

La teiul vechi visez – mereu

la Teiul Vechi visez – mereu
și-mi este silă – și mi-e greu
că Teiul Vechi a fost ucis :
nu voi urca în paradis...

la Teiul Vechi mă-nchin – de-o viață
n-are nici Trup – n-are nici Față
dar numai Teiul m-a chemat :
la Dumnezeu des am urcat !

...stau – trist – lângă un trunchi tăiat
de oameni răi – de-un zeu blazat :
închipui și-azi împărății
grele parfumuri și frății

...nu te voi părăsi în iarnă
trup nu vei fi ce se descarnă
ci - Milostiv - Teiul Divin
la care necăjiții vin...

...sălaşul meu e-Nchipuirea
iar Viață : cea de Tei - Dorirea
Credința-n Tei e Nemurirea...
...sunt Zeu de Trăsnet – nu bandit :
stați – toți – pe un' v-am priponit !

Lună lehză – Lună buburoasă

Lună lehză – Lună buburoasă
se preling din tine viermi și-o lepră
grasă
pântecul de Lună s-a întors pe dos
ca să iște Claunul - și un Sfânt mai
gros...

e beznă deasă în Știința noastră
Regina Bolilor s-a fost iscat din
glastră

cine-are Carte – e pierdut veciei :
închizi Ceaslovul - dedă-te Fanteziei !

totu-i umbros – nocturn și-mbălsămat
din Glie pân' la Lună te desfăci strat
cu strat
acolo sus ajungi Schelet curat-uscăt

acolo sus ești – cel puțin! – un
Secretar de Stat!

...nu tre' să mori ca să le știi pe toate
căci Fantezia Neagră hrănește vremi
castrate...

În oglinda străbună

doar păduchii - voma - îmi satură-azi
privirea :
am și uitat de când – în aștri – am fost
citit Uimirea
...sinucideri și crime au fost pe-aici –
sodom :
eu port cu mine – însă - înverșunat –
Chip de-Om

când voi vedea cum îngerii – cu limba
scoasă – plouă
croi-voi – pe ape înțelepte – senină
Casă Nouă
când smoala isca-va - din paradis –
cazane
mă voi pleca-ntru Cântec – deasupra-
oricărei Rane...

pădurea fojgăiește lumină de-Inorogi
pleacă genuchii-n plaiuri : Focului
să te rogi
astfel Păstor-Hristosul va pogorî tot
cerul

și cei ce vor să moară simți-vor numai
gerul...
...nu pângări văpaia - în toi de Vatră-
Lună :
Chip de-Aur m-arăt - iarăși - în
Oglinda Străbună !

Cu tine – viață – recunosc – m-am ars

cu tine - Viață - recunosc - m-am ars :
m-ai tras în piept oricând și cu orice...
... ”să nu-ți dorești nimic - e idealul”
dar n-am crezut să-mi cobori halul

piesă cu piesă - m-ai azvârlit în
mlaștini :
din Șah Regal - iar am ajuns la
baștini...
c-un ochi de sticlă mă privește soarta
la orice drum - îmi fură - senin -
Harta...

„noapte” îmi strigă-n orice punct -
fința
„față ascunsă-a Lunii” m-am cernit :
nimic din mine nu-și mai vrea priința

până și aerul din nări mi-a-
ncremenit...
...escrocă Viață - nu vreau
răscumpărare
ci doar un colț de liniști – fără zăre...

Centrul cultural Nicăpetre

Centru Cultural Nicăpetre reprezintă primul caz de recuperare și integrare în patrimoniul cultural național a operei unui artist român de talie internațională, din diaspora. Donația sculptorului cuprinde 763 de desene, 85 de sculpturi și materiale documentare. Centrul cultural a fost deschis imediat după renovarea clădirii, Clădirea care găzduiește în prezent Centrul Cultural Nicăpetre se numără printre casele istorice cu un trecut strâns legat de istoria orașului. Monumentul de arhitectură modernă, în stil eclectic (îmbină elemente decorative baroc, rococo și art nouveau), a fost construit în 1912 de arhitectul I.L. Predinger și a fost folosit inițial ca locuință și sediu de firmă de către unul dintre cei mai bogați oameni din Brăila, armatorul și negustorul Mihail Embiricos. Acesta exporta cereale și importa cărbuni, deținea o linie regulată de mărfuri între Anglia, porturile din Mediterana, cele de la Marea Neagră și porturile dunărene. De asemenea, era reprezentantul general al societăților de navigație Byron Steam-Ship Co. Ltd. Londra și National Steam Navigation Co. Ltd. din Grecia, iar vapoarele sale asigurau curse regulate între Constanța și New-York sau între Marsilia și Pireu, cât și pe ruta Salonic – Constantinopol – Varna.

Vitriliul din holul clădirii, pe casa scării interioare, are o deosebită valoare artistică. Acesta îl reprezintă pe Hermes, zeul comerțului. Afectat de un incendiu survenit în 1958, vitriliul realizat la Viena a fost restaurat ulterior.

După falimentul armatorului, a fost vândută în anul 1927, fiind utilizată pentru a găzdui sediul Societății meseriașilor brăileni „Mihail Enescu”. În anul 1944 a fost ocupată de trupele sovietice, devenind comandamentul unei garnizoane, iar după plecarea rușilor s-a transformat în spital de boli dermato-venerice și apoi în policlinică.

Mai aproape de anii noștri, a fost folosită pentru a găzdui o parte din colecțiile de artă ale orașului Brăila, aici fiind organizate atât expoziții permanente, până în 1991, cât și o serie de expoziții temporare de amploare.

Curtea Centrului Cultural Nicăpetre este plină de sculpturi: în anul 1998, o parte din lucrările artistului care au fost păstrate în țară au putut fi salvate de sculptor și expuse în grădina Casei Colecțiilor de Artă.

Nicăpetre a încetat din viață la 72 de ani la Toronto, după o grea suferință.

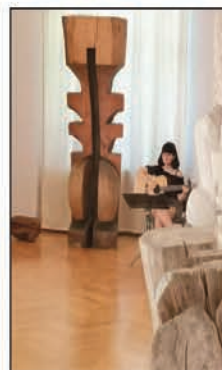
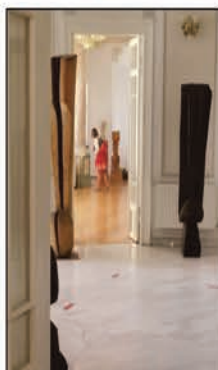
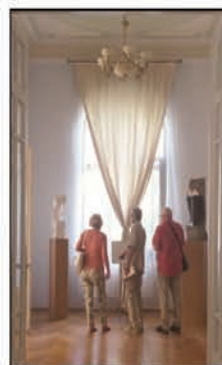
Nicăpetre a fost și membru fondator al publicației Observatorul și al cercului cultural artistic de pe lângă revistă.

Nicăpetre a scris 8 cărți și albume care au fost lansate la întâlnirile culturale ale grupului de la Observatorul.

În fiecare an în Ianuarie; la ziua de naștere a maestrului și prietenului nostru se acordă un premiu special, în memoria marelui artist.

De curând, a trecut la cele veșnice, aici în Toronto, și soția lui Nicăpetre, Anca Ghițescu critic de artă.

Observator (16 decembrie 2022)

Zece pași spre înțelepciune

- forme de iubire -

Nicolae TOMA

Motto:

„Legea celui care a supraviețuit este să mărturisească.”

„Liber ești numai atunci când ai curajul să rostești adevărul.”

H. R. Patapievici

Primul pas

1. Cu păcătoșii stau deseori la masă
Și mulți sunt cu nevoie de leac și zâmbet

Nu la omul cel sănătos
Gândul de pocăință vine
Și nici regretul pe buze

Al doilea pas

1. În genunchi l-am rugat
Pe cel mâncat de boală
Să țină taină mare
Al vindecării mele har

Și n-a trecut nici soarele nici luna
Până și în pierdutul sat din munții de cenușă
Păcatul meu de-a învinge viața se pătrunse
ca un cui prin brațul celui sacrificat

2. Înaintea mea pășește tata
Și coasa lui face cărare

După mine copiii mei astupă gropile
Pocnind voios din bici

E vreme lungă și vor mai veni și alții
Semănând iubire și ură în iubire

Al treilea pas

1. Prima chemare departe de visarea ta
A fost de fapt prima revoltă
Fără de soare răsare

Când i-am poruncit celui care s-a ascuns în mine
Să-și lepede speranța și apoi l-am ucis

2. Pe stradă un om cu mână uscată
Bălăngănea cerșind speranță

Dar nimeni nu era să-i stingă
Dorința de zâmbet și de pâine pentru numai o zi

În noaptea aspră numai un câine îl lingea tăcut
Știindu-l pe cel decăzut într-o viață de câine

3. Bolnavii vindecați întorc spatele la boală
Rătăcind apoi nepăsători provoacă norii
Ba chiar dau 40 de arginți pentru un nou potop

Invocă fără rușine ura să le dea grăunțe
Încolțind se vor schimba în ură

Al patrulea pas

1. Nu poate dăinui iubirea când
Doi oameni dezbinăți sunt

Prima povață rostită lângă mare
Și spusele apoi un val spălând

Ascultă cum vin păsările și
Ciugulesc sămânța azvârlită-n zori

Până și soarele s-a vestejit
Cuprins de dor de rădăcini

2. Cuvântul cel necugetat se întoarce împotriva ta
Ghilotina pornește fără cruțare prin viața
Năpădită de bălării și spini

Fără credință sunt un fricos,
fără speranță și fără paradis

3. Izvorul sângelui a secat
Iar mulțimea învrăjbită cu pietre în mâini
Amenințau curata căutare

Înfricoșat am dat să fug
Neliniștea îmi dădea imbold ca o trădare

De ce te tulburi m-a întrebat mama
De când ești aici tu chiar nu ai făcut nimic

4. Vezi cum spaima se-mbulzește peste mine
Țapul ispășitor de aiurea venit

Stăpânit de un duh necurat
Rupeam lanțuri după lanțuri

Prin turmă rătăcit
Rosteam plin de vioioșie
Sunt legiune și suntem mulți

Lângă muntele cu zăpezi îngălbenite
Pe-o stâncă fruntea eu mi-am pus
Și căldura ei scursă în inima mea
Spre o altă înțelegere din speranță
în speranță alunecând

Al cincilea pas

1. Nu sunt prețuit pe unde rătăcesc

Numai acasă la mine
Primesc zâmbete și flori

Până și iarba se-nclină
Când trec cu ochii cântând

Uneori ung oamenii la suflet
Iar ei bocesc la picioarele mele întinși
Iar eu mă pierd și chiar cred
În păcatul meu de-a da iubire
Oamenilor de rând

2. Aceste fapte prea puternice
și neînțelese pentru mine
mi-au adus capul pe-o farfurie
a celui mai bun și iubit prieten
și a celui mai bun gând

nu a trecut timpul
nici cât ai clipi
și de zece ori ucigându-l

asta mi-e dorința până-nserarea
ziua va cuceri
să-mi istovesc puterea peste cuget
iar iubirea să o înconvoi spre mine

3. Mergeam desculț prin aspra lume
Arunecam pământ și apă și pește și pâine

Nu era zi și nici noapte de necuprins
Să nu primesc o palmă sau un ghionț
De la cel apoi sătul și odihnit

4. În momentele mele de spaimă
Pe valurile mării pășeam într-o joacă

Nu gândeam că pescarii de spaimă cuprinși
Mă vor lăsa pradă ignoranței lor

În copilăria mea desenam fantasme argintii
Care se pierd încet încet în adâncul străveziu

5. În orașe și sate în peregrinările mele
Oamenii buluc se adună

Pe frunțile lor încrețite de vreme
Nici o urmă de teamă
Numai umbre de foame și dor de femeie

Prietenii mei mă apasă cu buzele
Iar inima lor mă ucide în fiecare clipă

Dincolo de gândurile de durere de spaimă
Beau apa ne-ncepută din pocale de aramă
Zâmbesc și totuși știu
Am distrus iubirea de om și iubirea de timp

Al șaselea pas

1. Ce-l poate pângări pe omul cel bun

Bucuria de-a lăsa mai întâi copiii
Să se sature cu fărâmiturile de sub mesele
îndestulaților

Auzind asta au fost deschise urechile mele
Și dezlegată mi-a fost limba

Fără rușine m-am îndopat
nesătul cu un coș cu pâine până-n zori
cu ochii închiși mestecam și nu vedeam
al ignoranței semn

2. Primul orb pe care l-am văzut
căzut în genunchi
De nedrept mi s-a părut
Iar cel fără de ochi mi-a spus
Prea mulți copaci plângând am văzut

Cine sunt eu i-am întrebat pe cei din jur

Ești ploaia care vine-n zori
Sau poate unul din profeți

Tăceam eram doar eu
Spiritul veghind

3. Pentru a trece în celălalt tărâm
Suferință peste măsură și trădare
Iubire trădare iubire

Cu toate că știam dinainte sfârșitul
Am strigat curajos către mulțime
Cine vrea să vină la mine

Ce folos să câștige toată lumea
Dacă sufletul inocent în noapte l-am pierdut

4. Pe culmile unui munte
Cu brazi acoperit
Hainele mele cele strălucitoare
De noroi uscat

Îndată fără răgaz am privit în jurul norilor
Și-am privit cu alți ochi
Pietrele și cioturile de lemne

Dacă nu eram eu nu era nici această vale
Să se vadă în mintea mea prin ochii mei

5. Neînțelegera declară războaie și vânt

Cunosc mesajul
Înainte de a fi iubit
Trebuie să fiu batjocorit

6. În orașul care doarme
O mulțime de cărturari

Unii cuprinși de un duh blând
Alții se zvârcolesc pe pământ
De deznădejde de ne-mplinire

Prin rugăciuni și post
De foame muri prorocul
Zâmbetul lui de șarpe blesteme scuipând
Va urma

Spre o critică și o istorie literară românească în Diaspora

Ionuț ȚENE

Consider că ar trebui schimbată paradigma analizei, teoriei criticii și istoriei literare românești. Lucrurile s-au schimbat din punctul de vedere al sociologiei și geografiei culturale față de anul 1989. Criticii și istoricii literari nu mai pot aborda valorile literare doar din perspectiva scriitorilor români trăitori în granițele statului român. De circa 22 de ani, odată cu ridicarea vizelor pentru români în Uniunea Europeană, conform statisticilor oficiale, au emigrat circa 5-6 milioane de români. Acești români s-au integrat economic și social în țările de adopție, dar cultural și spiritual rămân conectați la universalitatea civilizației românești. În Diaspora se nasc deja mai mulți copii români decât în România, lucru confirmat de statistici. Este o statistică care trebuie să ne facă să ținem seama, noi, ca stat român, de potențialul românilor din Occident nu numai la dezvoltarea social-economică a românității pe aceste meleaguri, dar, mai ales, despre contribuția culturală adusă atât țărilor europene dar, în special, națiunii române. Un rol important care ține conștiința națională și identitară trează este Biserica, care a împânzit Europa cu o rețea de parohii, care, pe lângă oficierea slujbelor religioase, contribuie la păstrarea identității culturale și spirituale a românilor, organizând, de asemenea, adevărate școli confesionale românești în lăcașurile de cult. Un rol important pentru păstrarea valorilor culturale românești în Diaspora îl are ICR-ul și societățile civice finanțate de Departamentul Românilor de Pretutindeni, precum și numeroasele reviste culturale în limba română apărute în toate țările europene și peste ocean.

E important ca critica literară să depășească paradigma locală a lui Nicolae Manolescu sau a lui Alex Ștefănescu și să nu se mai refere în studiile de specialitate doar la scriitorii din granițele statului român, ci să se scrie și despre poeții sau prozatorii, care trăiesc în Diaspora, tot mai numeroși și mai valoroși. Asistăm la o emulație frugiferă a literaturii române în Diaspora. Față de istoria Exilului românesc de dinainte de 1989, Diaspora actuală diferă foarte mult. Atunci personalitățile din Exil erau obligate de situația regimului politic comunist de a trăi în fără granițelor

statului român. Despre Exilul românesc s-au scris cărți interesante, doar dacă mă gândesc în ultimii ani la cărțile scriitorului clujean Constantin Cubleşan. Diaspora românească post-comunistă de azi este mult mai numeroasă decât Exilul și e formată deja din două generații de români, care au ales din diverse motive să trăiască în Occident. Membrii numeroși ai Diasporei au creat o Românie extinsă în afara granițelor statului român, care palpită viguros pe plan cultural și spiritual cu sprijinul Bisericii, MAE, ICR sau DRP. Din punct de vedere cultural au apărut scriitori valoroși în Diaspora despre care, din păcate, se scrie puțin în țara noastră. Au luat ființă, de asemenea, o salbă de reviste culturale și literare în limba română în țările Occidentului, precum și târguri de carte, simpozioane, site-uri mass-media de limba română, biblioteci și cenacluri literare. Există deja posturi de radio și televiziune în limba română care mențin trează conștiința culturii noastre în comunitățile din Diaspora. Mă gândesc la românii din Spania care au creat cultural și spiritual o "Românie mică", cu târguri de carte, reviste și site-uri în limba română, precum și cenacluri literare. Cu drag citesc "Români în Andalucia" sau particip la târgul de carte românească din toată Diaspora – Culturo, care se desfășoară anual la Madrid. Aici poeți talentați ca Marin Dumitrescu sau Eugen Barz, și nu numai, creează o poezie originală. Se organizează și un minunat festival de poezie la Madrid, la care participă poeți din România. La Viena steagul culturii române îl înalță Asociația "Mihai Eminescu". În Israel scriitorii de limbă română sunt grupați în jurul agenției de presă AnimaNews. La Paris dincolo de subteranele catacombelor de la Saint-Sulpice se practică o teologie românească de înaltă ținută, coordonată de preotul Răzvan Ionescu. În Franța avem conceptul românesc de succes literar: Biblioteca Diaspora.

De fapt în toate țările Europei se înființează biblioteci românești pe lângă asociații literare sau Biserica, cu rol educativ și de promovare a literaturii române din țările unde trăiesc comunități românești puternice. În Italia avem cenaclul de literatură de la Roma, care fermentează o generație de poeți români recunoscuți în Diaspora, dar și în România. Scopul Cenaclului de la Roma a fost acela de creare de ateliere literare și artistice, cu profil strict cultural, fără a avea beneficii financiare. Donațiile și sponsorizările vin din partea membrilor activi, iar acestea sunt înregistrate legal, cenaclul nebeneficiind de surse financiare guvernamentale, europene sau din partea altor organisme. „Cenaclul de la Roma” a parcurs etape și evenimente culturale la care s-a învățat împreună despre cum se face din ce în ce mai bine o structură în care să primeze literatura universală și cu precădere cea românească, apoi valorizarea și a altor forme de manifestare culturală. În Portugalia a fost întemeiat cenaclul literar «Vasile Romanciuc». În Canada funcționează cenaclul "Eminescu" și apare revista "Destine literare", sub coordonarea lui Alexandru

Vasile Didoacă Dojană

PĂSĂRI ÎN FURTUNĂ

Cronică de Emil POP

Nu trecuse multă vreme de când aflasem din lucrările de literatură avangardistă, despre mult iubitul „hazard obiectiv”, întâmplare care te pune în relație onirică cu o realitate ce-și pierde contururile și se încovoiază atât de mult încât putem prinde în palma prezentului - să zicem - pasărea viitorului. Atare întâlniri trec întotdeauna prin viața noastră, doar că cel mai adesea noi nu le observăm. Și când le observăm, nu le acordăm semnificația corectă și importanța cuvenită, adică foarte mare. De aceea, e bine să știm despre ele și să le considerăm vestitori din transcendent pentru oameni din prezent. Aș putea spune, fără să greșesc, că un hazard obiectiv m-a pus în legătură cu părintele (preot ortodox) Vasile Didoacă Dojană și pot motiva acest fapt prin semnele însoțitoare. Nu știu dacă voi cunoașteți ceva despre obiceiul nepalez de a recunoaște reîncarnarea lui Dalai Lama prin semnele fizice pe care le descoperă la un copil oarecare și nici dacă aveți credință în semne prevestitoare, coincidențe miraculoase și altele. Dar, vă spun că părintele Dojană este însemnat cu harul dumnezeiesc și că are o misiune aici pe pământ. Semnul îi stă în fruntea numelui. Vasile Didoacă Dojană este învățătorul care ne dojenește. Și ce bine e să mai avem părinți, tați și mame, care să ne dojenească. Este învățător fiindcă numele Didoacă vine de la grecescul (tracic) didake care chiar înseamnă învățătură, iar numele Dojană nu mai trebuie explicat.

Cetățeanu. La Montreal trăiesc poeți români care publică volume de referință la edituri de top din Canada, cum ar fi Globart Universum. Desigur nu doresc acum să trec în revistă sutele de publicații și evenimente literare românești, care funcționează cu succes în Diaspora, doar doresc să trag atenția criticii literare și istoricilor literari din țară să-și aplece mai mult privirea și acribia critică față de noii scriitori formați în Diaspora și față de pleiada personalităților literare de aici, care fac parte din cultura română. Asistăm la un moment de cotitură a istoriei literare românești, în care atât Uniunea Scriitorilor din România, dar și Liga Scriitorilor Români ar trebui să-și extindă filialele în marile capitale europene din Diaspora, unde trăiesc și creează noile

Părintele Dojană și-a descoperit Porunca divină înscrisă în firea sa, comandament care-i cere să ne dojenească pentru ca să trăim în lumină morală și să facem fapte curate, din cele plăcute lui Dumnezeu. Părintele Dojană ne îndeamnă prin viu grai și prin scris. O face și prin poezie, neuitând că Esența este Duh și că Duhul este vers, cântec, ordine și poezie. Deci, poetul Dojană scrie poezie religioasă, poezie care ne violentează, care ne agresează amintindu-ne că aici pe pământ parcă este un loc de pedeapsă și că viitorul etern, viața promisă în fericită veșnicie este posibilă doar prin credință, căința prin fapte bune. Ca mierea cea dulce curg cuvintele sale, și numai cei nebuni dintre cei aici pogorâți nu o iau în seamă. Când miza jocului este chiar șansa vieții eterne, nu avem a vorbi despre stil. Deși, poeziile părintelui sunt reușite stilistic. Titlul volumului „Păsări în furtună” exprimă cu o plasticitate extremă ideea directoare a cărții. Oamenii sunt prinși și azvârliți de furtuna ignoranței și a necredinței. Ca păsările, însă, se pot salva, bătând puternic din aripi și zburând tot mai sus până la seninul loc unde vânturile și vijeliile se odihnesc. Poetul Dojană este un fin observator al lumii fizice. Asemănător Sfântului catolic Francis din Assisi, el cunoaște graiul păsărilor și nu e puțin lucru, știind că păsările sunt mesagerii, îngerii lumii divine. Contemplativ din fire, părintele înțelege destăinuirile îngerești și cu o grațioasă bunăvoință ni le împărtășește și nouă. Citind poeziile păsărilor prinse în furtună (pag. 18), veți înțelege! Și chiar dacă voi credeți că părintele Dojană nu va ști, el acolo lângă Târgoviște va afla despre voi de la păsările care îl iubesc și-l ajută să-și îndeplinească obiectivul dumnezeiesc în favoarea noastră. Cip cirip! Părinte, Dojană! Uite, și Ion ți-a citit sfaturile! Și Maria! . . . Și . . . și . . .

generații de scriitori români, care treptat sunt integrați și recunoscuți de istoria literaturii române contemporane. Nu se mai poate scrie o istorie și o critică literară fragmentară, fără a include operele scriitorilor români din Diaspora, tot mai valoroși și originali, care includ o viziune nouă și proiectează interesante perspective de interpretare asupra limbii și literaturii române. Scriitorii din Diaspora vor fi tot mai mult integrați în critica și istoria literară românească. Cultural, azi, România este mult mai mare.

POEZII

Mihaela CD

Cu sufletul în palmă

*Cu sufletul în palmă te-am condus
Pe portativul slovelor celeste
Tu ți-ai luat bilet numai de dus
Ostatic să rămâi într-o poveste*

*Și-am depănat în nopți de risipiri
Descântece de taine nerostite
Tu ai știut s-alegi din toropiri
Magia clipelor îndrăgostite*

*Desfătări pe portativ, șoptite
Ti-au repetat divină melodie
A gândurilor ce-s nerostite
Scumpă și tomnatecă rapsodie*

*Pe marea care ne privea calmă
Ne-am navigat oceanul de iubire
Cu sufletul meu în a ta palmă...
Cătându-ne drumul spre fericire*

Tributul dragostei

*Azi dragostei îi aduc tribut
Căci fost-a mantie de pace
Și briza prinsă-n umed sărut
Fostu-mi-a cantul care tace*

*Prin noi cărări spre libertate
Din roșii trandafiri, coroană
Mi-ai trasat vieții-nsemnătate
Zâmbind, elegantă patroană*

*Avid dansat-am pe al tău ritm
Spre zările de-amor cuprinse
Cătând spre al vieții logaritm
Cu inimile-n vraja-ți prinse.*

Iubire mândră, tu îmi ești ființă

*Să nu mai fugi, de-aici să nu mai pleci
Iubire mândră, pasăre măiastră
Că te-oi păstra, te-oi îngriji pe veci
Stai aici, să rămâi mereu a noastră.*

*Să-mi fii viață și să-mi fi muriri
Să-mi alini inima ce nu mai poate
Să plângă printre triste amintiri
Rămâi iubire ca să-mi fii de toate*

*Căci te-ncovoi spre lutul dureros
Dar clipele cu amintiri brodate
Păstrează totuși dragostea frumos
In inimile ce-s de timp brăzdate*

*Te rog rămâi, nicidecum să nu mai pleci
Iubire mândră, tu îmi ești ființă
Căci vreau să îmi rămâi în piept pe veci
Să crești și să-mi vibrezi în
conștiință!*

Romanțe pe corzi de dor

*Pe corzi de dor vă scriu romanța
Vieții ce v-ajunge către apus
Și-n suflet murmură speranța
Sunetului de dragoste străpuns.*

*Se-împletesc cuvintele-n pripă
Și-n dansul lor lasciv, amețitor
Se-nclină spre duioasă -aripă
Cu lacrimi, cu ardoare și mult dor*

*Și-n cântec prescriu bucuria
Înălțând pure gânduri către cer
Și-n zbor clădindu-și temelie
Romanțe pe corzi de dor, ce nu pier!*

Pe harpa dorurilor mele

*Te inventez din mii de vorbe cu dor
Te chem și te plâng în conștiință
Îmi ești pasăre, ești vis, ești călător
Eu te strâng la piept cu stăruință*

*Ești visul meu dintâi și de pe urmă
Ești valul ce se sparge spre abis
Iar eu ți-s spadă ce tristețea curmă
Sunt tot ce-ai dorit și îți sunt și vis*

*Te cânt pe harpa dorurilor mele
Ce se aștern pe frunze de smarald
Te-ngân în mine și în clipe grele
Căci tu mi-ești tot și rece dar și cald*

*Te desenez în mintea-mi obosită
Cu lauri străvezii te-mpodobesc
Tu ești scânteia-n suflet oropsită
Să vezi și să auzi cat te iubesc.*

Rapsodia iubirii

*Cântecul iubirii se mai scrie
Tot continuând ca la-nceput
Slove-ndrăgostite pe-o hârtie
Note pe-un portativ ne-ncăput*

*Și doina trăirilor transcede
Prin pâcla timpului arămiu
Și-o arie de amor purcede
Pe cerul dragostei prea târziu*

*Și-n ritmul de suflet se așează
O melodie legănată-n doi
Dansând pe-a vremurilor spetează
Sublim refren ce lin cade-n ploii*

*În simfonii ce-adună fericiri
De-nveselire se-nfioară
Ea, rapsodia-aceleiași iubiri
Pe-aripi de timp valsând ușoară*

Piano Noble - O nuntire elevată a creației - Aurelia Rinjea

Johny CIATLOS DEAC

Născută din cuvântul de aur al autoarei Aurelia Rînjea, cartea **PIANO NOBILE** vede lumina zilei la editura Stef din România, în luna ianuarie, a anului 2023.

Poezia reprezintă pentru poeta Aurelia Rînjea o formă existențială, o stare de a fi care o întregeste și care face parte din structura sinelui autoarei, nelăsând nici o urmă de îndoială că aceasta i-a fost dată în dar celest, pentru a fi un dialog subtil cu divinitatea. „Poezia e pretutindeni / În libertatea zborului / Unui gând / A zmeului de hârtie / Ce-mi poartă dorința / În respirația muntelui de sare / În cântecul de frunză / Desprins din neputința ei / De a deveni arbore / În privirea unui copil / Care mângâie stelele / Din lumea ta lăuntrică / Unde faci pace cu tine / Și cu Dumnezeu / În povestea în care / Descoperi că nu ești singur” (Universal).

Pianul divin este „O vibrație ce trece dincolo de înțeles, de raportare a individualului în universal, a finitului în infinit, o simbioză de spirit și materie cu rezonanță în universul paralel, lăuntric, căruia nu-i putem măsura abisul. O formă de rostire și de rostuire de la amplu la adevărat, de la grav la acut, de la profunzime la elevație, ca o răsfrângere a ființei în absolut. Un limbaj ce sporește semantic la fiecare nouă percepție. O geneză pe care Creatorul o recompune mereu, în alt timp, sub alte forme, pe alte niveluri. Corzile lui, adică stringuri, vibrează în fiecare din noi, dându-ne dimensiunea adevăratei noastre ființări” (Pianul divin).

Volumul **PIANO NOBILE** adună în paginile sale existența exprimată într-o multitudine de forme și trăiri. „Existența este una singură. Ea se exprimă în milioane de forme” (Osho). Muzica sufletului se aude în surdina pe ritmul emoțiilor trăite, ce sălășluiesc în interiorul eului poetic al scriitoarei Aurelia Rînjea. Uneori această muzică devine un vals al inimii, ce dansează pe aripi de îngeri, dinspre cer spre pământ și invers, cântat pe clapele de argint ale pianului sufletului, ce levitează în universul infinit.

Compozițiile se desfată în scrieri de intensitate, pe acorduri înnobilate de speranțe și vise, într-un alint al sufletului însetat de iubire. Partiturile se scriu de la sine, una după alta, se atrag magnetic într-un dans de replici, pe nisipuri adolescente de incertitudini și gesturi într-un festin regal: „Sfâșietor dansul / Unei femei singure / Clapele pianului curg / Pe umerii ei / Rostogolindu-se /

Ca un soare / Scăpat din cer în alt cer / Degetele compun / Triolete invizibile / Pe pielea ei / Lăsate libere / În voia sărutului” (O muzică).

Dincolo de stele și ceruri, se scriu de seara până dimineața povești de pe un alt tărâm, într-un scenariu lăuntric, ce străfulgeră legământul sfânt al creației, reeditând aceeași regăsire într-o singurătate, „În singurătatea de sticlă / Trage cerul peste / Refrenul de iarbă” (Nu e de vânzare).

Lacrimi curg discret, printre gene de lumină, în acorduri divine pline de emoție, adăpând răsăriri de muguri primăvărateci, într-un refren ce este cântat de fiecare dată altfel și totuși mereu cu aceeași bucurie. „Voi imprimăvăra / Cuvintele / Le voi așeza / Precum casele / Cu numere pare / În ramuri de liliac” (Pirueta).

Melodiile poetice se scriu între intersecții de menuet, pe răspântii de vise îngemănate, cu simetrii ce ard precum o torță într-o continuă căutare. Un vis furat cere o îmbrățișare stelară, într-o evadare dintre două singurătăți, menite să danseze împreună. „Odată ridicăm cetăți / Din nerostile tale / Acum doar între capitole / Stăm de vorbă / În rest mă respiri / Și mă porți de mână / Până la marginea cerului” (Dialog subtil).

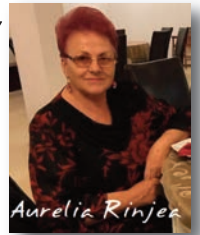
O horă de sunete rare se încinge la poarta sufletului poetei, nelăsând sonata toamnei să înflorească. Și oricâte ploi și lacrimi se preling dus-întors în cuvânt, o briză de dragoste dansează desculță, pe un fir de lumină. „Ca un copil alerg / Printre virgule și furnici / Să-i dau un ram de lumină / Din poemul cu noi” (Dinspre tine).

Și oricâte șoapte captive dau să evadeze într-un neastâmpăr existențial, creația se înalță vrednică, precum un soare pe tărâmul iubirii eterne, luminând peste timpuri. „Mereu un vis / Se naște între / Două bătăi de inimă / Timpul rescrie secunda / O iubire se înfiripă / O scară nevăzută / Urcă la cer / Poetul pășește pe ea / Cu luna pe umăr” (O scară).

Distinsa poetă Aurelia Rînjea este un maestru magician al cuvântului, cu care vrăjește cititorul, într-o ploaie elegantă de lumină, ce dansează pe ritmul inimii autoarei. Versurile se așează singure pe portativul sufletului, împlinind triumfal simfonia setei de cunoaștere, pentru a satisface cele mai rafinate gusturi.

În volumul de poezii **PIANO NOBILE** al autoarei Aurelia Rînjea, asistăm la o nuntire elevată a creației, în care adevărul, îmbrăcat în haina nupțială a metaforei, se unește cu bucuria sufletului, dansând pe clape de iubire un nobil vals. „Poezia este arta de a uni plăcerea cu adevărul” (Ayn Rand). Sincere felicitări autoarei și viață eternă superbului său volum!

Johny Ciatlos-Deac membru al Uniunii Jurnaliștilor Independenți din România senior editor Globart Universum Publishing House, Canada

ENTITĂȚI ALE SATULUI ACTUAL - ACTUALITATEA LITERARĂ

Mircea POPA

Trăim timpuri în care orășenii, excedați psihic de tumultul aglomerărilor urbane, sunt în căutare de zone liniștite de viață și se mută la sate. E un fenomen ce nu poate fi trecut cu vederea. Sunt destui oameni cătrâniți de poluarea mașinilor, „evadând din aglomerația blocurilor, căutând libertatea”, după cum spune Nadia Urian Linul în volumul „Satul cu povești”, apărut în rețeaua editorială Grinta @eCreator, florilegiu de povestiri din Țara Năsăudului. De remarcat colaborarea dintre cele două edituri, conduse de poezii Ioan Romeo Roșianu și Gabriel Cojocaru, promotori ai literaturii actuale în colecții și antologii de real interes cultural.

Atașamentul față de satul Cristeștii-Ciceului în calitate de profesoară implicată activ în viața comunității, formează nucleul tematic al scrierilor sale publicate în anii din urmă precum Spin (2013), Vitralii (2014) și Povești din sate (2017). Problemele oamenilor din mediul rural, cu necazurile și bucuriile lor, sunt eșalonate în scrieri de factură realistă în stilul unor relatări la cald, cu sinceritate și devoțiune. Sunt întâmplări trăite și împărtășite deopotrivă cu ei. Așa se face că satul, chiar dacă nu mai este satul tradițional de altădată, intră din nou în atenție cu valorile lui prezente, cu schimbările lui, cu ciudățeniile lui, căci satul trezește din nou interes prin eposul adaptat la realitățile zilei sau reînviat din amintiri. Așa se nasc poveștile din noua realitate a satului. Cele scrise de Nadia Urian Linul vin să configureze profilul unei prozatoare cu ascuțit spirit de observație, excitat asupra transformărilor bulversante din viața satului transilvan.

Profund legată de comunitatea rurală în mijlocul căreia trăiește, autoarea volumului Satul cu povești continuă să surprindă în prozele ei scurte, scrise cu nerv narativ și apetență pentru graiul năsăudean, aspecte sociale desprinse din actualitate sau evocări stocate în memoria colectivă ce pun în evidență nuanțele specific zonei Bistrița-Năsăud, tărâm de fabulații legendare, binecuvântat de marii clasici ai literaturii, născuți în acest areal cultural-artistic, spațiu geografic și spiritual venerat cum se cuvine de autoarea „poveștilor”.

O recentă antologie de texte evocative despre acest ținut și oamenii lui a alcătuit Menut Maximinian. Cartea se numește „Spiritul locului”, are un număr semnificativ de pagini și țintește să schițeze specificitatea spirituală a acestui ținut oglindită prin personalitățile lui. Din păcate, semnalizez deocamdată absența a cel puțin două nume: Nadia Urian și Valeriu Varvari, prozator născut la Rebrîșoara, indisolubil legat de zona năsăudeană ca și profesoara de ale cărei scrieri ne ocupăm în rândurile de față. E posibil ca la o reeditare a antologiei, inimosul

activist cultural Menut să repare aceste omisiuni reprobabile spre a complini panoramarea la tema-țintă. Un soi de întâmplări din realitatea imediată a insului întors în sat cultiva și prozatorul Alexandru Vlad în romanul „Curcubeul dublu”, la fel cum Nadia Urian Linul desenează în volute energice atitudinea noilor veniți (unii din țări îndepărtate) față de proprietățile dobândite aici. Naratoarea sancționează dezinteresul celor ce, colindând fără țară lumea, lasă proprietatea de izbeliște. În schiță „De haram”, un străin de 60 de ani visează la o casă la țară în România, dar încurcat în desișul vieții, după ce o cumpăra, e în pragul de a o lăsa de izbeliște, cu toate că o localnică temperamentală, încă frumoasă, speră să aibă parte de favorurile lui. Realismul relatării pune în pagină adevărurile necosmetizate ale vieții, devoalate cu directețe și patos empatic. Prozatoarea știe să schițeze din câteva cuvinte portrete memorabile. Descrierea umoristică alternează cu drama. De pildă, Ancuța „un ghemotoc de fetiță” e alergată de câinele de „cocoș” care vrea să-i sară în cap. Ea a terminat clasa a doua și va primi coroană și premiu, dar nu se bucură și fața ei e plină de lacrimi când constată că mama ei a fost dusă cu „salvarea” la un spital din oraș din cauza agravării sarcinii (Ai milă, Doamne!).

Subiectele narațiunilor glisează firesc între munca de la catedră și evenimentele satului. Din actualitatea cotidiană, autoarea se abandonează în brațele melancolice ale amintirilor. Ea retrăiește cu emoție momentul repartizării la terminarea studiilor, după tipicul aceluși timp, apoi instalarea, împreună cu tatăl ei, la școala din sat. Sunt impresii șocante, notate cu savoare și inspirate picanterii lexicale (Vis sau coșmar?). Când tânăra absolventă de Conservator își ia în serios activitatea din școală, observațiile răutăcioase din partea bătrânilor nedepriși cu necesitatea învățaturii (în special la disciplinele adiacente precum Muzica și Desenul) nu întârzie să se arate și s-o șicaneze (Continuare).

De remarcat manevrarea dialogului, prezent în majoritatea scrierilor, care dinamizează narațiunea și colorează vorbirea personajelor. Elevii i se adresează firesc cu „tovarășă” în perioada comunismului și dau dovadă de curaj în libera exprimare a idealurilor posibile și înfăptuite după 1989. Mai mult chiar, Lică, fecior de cioban, plecat la muncă în lumea largă, s-a întors doldora de bani, numai carte n-a putut învăța pe „bănuțele acelea înguste, lungi, nevopsite vreodată, din scândură șlefuită de coatele atâtor generații”. Atmosfera acelor ani e creată instant. Transcrierea vorbirii năzuroase, pitorești, neaoșe, dă farmec și vivacitate dialogului împănate cu expresii hazlii, colocviale, stârnind buna dispoziție.

Tradițiile sunt realități vii, încă prezente în viața satului, dar Ioan Romeo Roșianu, îngrijitorul ediției și autorul postfaței, atrage atenția asupra disparițiilor lor în viitor: „Poveștile «Paștele de altădată» și «Nunțile de altădată» cântă și încântă în acest sens, dar și trag un semnal de alarmă pentru posibila primare a unor valori străvechi”.

De remarcat este naturalitatea cu care Nadia Urian Linul împlătește experiențele de la catedră cu pildele presărate cu har didactic, dar nu didacticit, în povestiri-flash-uri penetrante spre luarea aminte a generațiilor viitoare. Demersul autoarei este un model de îngrijită modelare a personalității prin aventura tainică a scriiturii.

POEMELE VERII

George FILIP

PSALMII DIN VERSURI

în fiecare vers așez un psalm,
smuls din corola vârstei blând și
calm.
îl pun să spună lumilor mereu
tot ce-am cules de prin mileniul
meu.
un fel de grădinar - aș vrea să zic.
s-aprind focuri pe vetre - din nimic.
să port pruncii pe umeri - ca un
tată
și să nu cer răsplată...niciodată.
prin lumea mare mulți ca mine
sunt,
care se iau de piept cu timpul crunt,
ca în povești...din zori până spre
seară,
din toamna lungă până-n
primăvară.
când mă așez la masa mea de brad,
ca foștii barzi - și eu pe gânduri cad
și vă aștern cu grijă, pe hârtie,
tot ce-am aflat prin scurta veșnicie.
nu-i vremea de dormit - copiii mei.
ne zboară tinerețea ...pantha rei
și caii vârstei - în galop teribil,
duc timpul nostru în...ireversibil.
planeta noastră e ca un copil,
inconștient și blând și infantil;
întrebă-te prin viață, nu uita:
tu ce-ai făcut pentru planeta ta?
.....eu mă întreb, cu muzele, mereu:
ce-am transpirat pentru mileniul
meu?
cred că-n corola vârste, blând și
calm,
cu fiecare vers am pus un psalm.

MAREA...DE CLEȘTAR

-eternitate...Mare...poezie...-
sub râpa de la far – septentrionul
ucide alge și le face scrum.
el nu știe că în cavoul Mării
ultimul zeu...s-a sinucis...pe drum.
ultimul rom a curs în cerul gurii
și Yorick iar și-a tocilit lopata.
scuipând în palme și-a aprins țigara
și a privit la cer și a zis: -gata...
mă iartă Tată...mai săpăm și mâine.
eu nu-l iubesc pe harnicul
Shakespeare
care-a trudit la tragedia lumii
fără vreo nici cinci lyre în chimir.
...și polițistul și-a armat pistolul.
lângă cravată purta și-un bujor:
englezii nu știau ce este dorul
și n-o să îl priceapă newermoor:
din far fugeau fragmente de speranță
și se topeau în zbor de pescăruși.
la țarm n-a poposit întâia oară,
nici ultima – zeul român:
BRÂNCUȘI.
o cupă de cucută prinde bine
pe-o osatură de poet posac,
pe care...de-l primești, pe bățatură,
în veci o să îți pută-a basamac.
la râpa de la far- septentrionul
face nudism nocturn cu Marea mea
și sting lumina și se-ascunde Luna
și nu se mai clintește nicio stea...

HIENA VÂRSTEI

- prietenului Alex Cetățeanu, la
aniversarea din 2017 -

nu te-am uitat...eu am uitat să uit
numărătoarea anilor tereștri
ce ne retează sufletul din trupuri
mințindu-ne că devenim ecveștri.
îți cauți partea trupului furată
și pusă în statui de ametiste
pe care doar Atoatefăcătorul
le poleiește-n timpuri - să reziste.
epoca ta a fost cioplită-n piatră.
acolo s-au născut argonauții.
tu te-ai urcat în arca perspicace
și-ai hoinărit prin mări de substituții.
în porturile mari – cu rom și dame,

te-ai dus și tu mahmur, cu toți pirații.
ai dat cu șișul, ai furat sabine
din cupe de puhave inspirații...
povestea ta nu-ncepe niciodată.
legenda ta, POETE, stă prin cărți
ce-așteaptă să le pui stigmatu-n
frunte
și-apoi să plece spre-ale lumii hărți.
există și-o cognoscibilitate
în care ai intrat și nici nu știi.
este taverna ce-ai lăsat-o-n spate
prietene - în anul două mii.
te urmărește veșnic cifra șapte.
este hiena ta...ce-ți doarme-n sân
și-ți cântă precum maica în pruncie
c-ai dat în pârg și-ncepi să fii
bătrân...

COPII LA TĂRMURI

- prietenului
Gigi MIRONOVICI -

pădurea noastră a fost Marea.
copilăria – stadion,
iar mai târziu...mereu chemarea
în mrejele lui Cupidon.
tăticii noștrii-au fos doar Oameni,
iar mamele...sfinte-nte-ntre sfinți.
cu cine dar să te asemeni
de nu cu unul din părinți?
eram săraci dar niciodată
haine ca noi nimeni n-avea.
măicuța ta era-nglodată,
măicuța mea...mereu plângea.
tu surioare-aveai o chită
și numărăi și câțiva frați.
eu molfăiam pâine trudită
de mulți mai marii mei fărtați.
dar când am prins creionu-n mână,
așa...săraci și-nfomețați,
ni s-a părut la îndemână
grabnic să devenim bărbați.
pe urmă ne-am făcut familii
și treaba asta nu ne-a mers;
poveștile prea rectilinii
prin viață repede s-au șters.
azi suntem și noi "tata-mare",
părinții-n ceruri ni-i cinstim
și-aceste versuri arzătoare
noi n-avem cui să le citim...

Victor Frunză și remarcabilul său tratat

George Petrovai

Istoria stalinismului în România

George PETROVAI

Dacă bolșevismul, fascismul și nazismul constituie niște regretabile derapaje ale istoriei, căci – ne înștiințează mărturisitorul Petre Țuțea – „democrația este ostilă extremelor, care confiscă - și extrema stângă, și extrema dreaptă – personalitatea umană” (cu completarea că „extrema dreaptă nu confiscă proprietatea”, că cea stângă e egalitară și că „egalitatea coercitivă este sterilizantă”), atunci leninismul, stalinismul și hitlerismul exprimă suprema ticăloșenie a derapajelor legalizate.

Iată de ce, pentru a nu se repeta aceste cumplite orori ale vremelnicei atotputerniciei umane, ce credea în acele vremuri despre sine că-i providențială (firește, în pofida avertismentului eclesiastic că „nu este nimic nou sub soare” și că „totul este deșertăciune”), ele trebuie împărtășite generațiilor mai tinere prin manuale de istorie necontrafăcută, reviste, cărți cu amintirile supraviețuitorilor, precizări ale istoricilor obiectivi și bine intenționați etc.

Pentru că atrocitățile săvârșite zeci de ani de către tătucul Stalin și haidamacii lui împotriva cetățenilor sovietici (cu toții neliberi), îndeosebi împotriva întemnițaților și înlăgăraților, mai apoi (după al doilea război mondial) și împotriva celor mai vrednici cetățeni ai țărilor intrate, cu incalificabilul acord al anglo-americanilor, în sfera de influență a Moscovei, nu pot fi socotite mai puțin barbare ca suferințele îndurate de evrei din partea nemților și a aliaților acestora (unguri, austrieci, ucrainenii etc.) în ghetouri, dar mai ales în lagărele de exterminare prin gaze. Dimpotrivă, zic eu, dacă nu sunt minimalizate sau cu bună știință ignorate elementele complementare ale monstruosului, atunci inumanul stalinisto-bolșevic îl surclasează pe cel hitleristo-nazist. Din următoarele motive:

1) Dacă, din fericire pentru milioanele de evrei, nazismul a durat doar 12 ani (din 1933 până în 1945), din nefericire pentru sute de milioane de pământeni,

bolșevismul rusesc a început în octombrie 1917 și - după extinderea lui postbelică în Europa de centrală și de est (zonă de neîngrădită influență pentru Stalin), în Asia (China, Coreea de Nord, Mongolia, Cuba), Africa și America latină – oficial el încetează să existe pe 26 decembrie 1991, dată la care dispărea Uniunea Sovietică: declarația 142-H a Sovietului Suprem al republicilor Uniunii Sovietice recunoaște independența a 12 dintre acestea și înființarea Comunității Statelor Independente. Vasăzică, încă din 1989 statele europene, inclusiv România, aruncă bolșevismul la lada de gunoi a istoriei, dar – unele mai mult, altele mai puțin sau deloc – rămân cu năravurile, mentalitățile și structurile securitono-menclaturiste ale acestuia. La noi, cel puțin, toate aceste tare bolșevice s-au adaptat atât de rapid și eficient la cezoasele vremuri ale postdecembrsimului, încât iată-le atotputernice după trei decenii: hoții și ciocoi/descurcăreții domnesc, cei mai mulți dintre românii de rând nu trândăvesc și - totuși - sărăcesc, iar România coruptă și prost cârmuită se zbate ca peștele pe uscat la coada țărilor din Uniunea Europeană. În tot acest talmeș-balmeș al preferințelor politico-economice postbelice, nu trebuie uitat faptul că bolșevismul își continuă aventura istorică atât în formele nițel edulcorate ale semicapitalismului chinez, cât și în anacronicele forme autarhic-represive ale Coreei de Nord.

2) Potrivit „soluției finale”, torționarii nazisti și uneltele lor aveau ca scop lichidarea fizică a evreilor și a tuturor semințiilor neariene (țigani, ruși, polonezi etc.), inclusiv prin utilizarea antiumanelor metode eugenice, pentru ca astăzi aceste metode să constituie prima între cele zece „porunci” inscripționate pe American Stonehenge (Statele Unite, Georgia, regiunea Elberton), care – cică în numele noii Epoci a Rațiunii – cere urmașilor să mențină umanitatea „sub 500.000.000 de indivizi, într-un echilibru perpetuu cu natura”, adică prin controlarea cu înțelepciune (!) a reproducerii („porunca” a doua), iar „marii filantropi” ai lumii (alde Bill Gates, George Soros, David Rockefeller și alții de teapa lor) s-au întâlnit în secret la începutul mileniului al treilea ca să discute „felul în care ar putea depăși obstacolele politice și religioase rezistente la schimbare”!

Spre deosebire de nazisti, torționarii bolșevici se delectau timp îndelungat cu enormele suferințe psihice și fizice (înfometare, bătăi, foame, frig, carceră, muncă epuizantă) ale arestaților, îndeosebi după demararea de către autorități (la noi sub comanda sinistrului general semianalfabet de securitate Alexandru Nicholschi, alias Boris Grünberg) a criminelor programe de reeducare, astfel încât moartea era, în majoritatea cazurilor, o binecuvântare pentru jalnicele ruine umane (fără voință

sau credință), care rezultau cu necesitate din acest detestabil malaxor politico-ideologic întru nimicirea trupului și sufletului.

3) Naziștii (mai exact SS-iștii lui Heinrich Himmler) s-au inspirat din vastul sistem concentraționar sovietic pentru a-și forma propria rețea de lagăre. Da, căci deși se priveau cu neîncredere unul pe altul, Hitler și Stalin (cele două superlighioane) erau la acea vreme în relații atât de ticălos apropiate, încât n-au ezitat să-și împartă sferele europene de influență prin păcătosul Pact Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939 și apoi, în septembrie același an, să atace împreună Polonia – nemții dinspre vest, rușii dinspre est...

*

Despre I.V.Stalin, al doilea război mondial și bolșevizarea României postbelice s-au scris, și în continuare se vor scrie, nenumărate, texte, studii și cărți. Eu însumi, în urma unei temeinice documentări (Kremlinul anilor '20 de Boris Bajanov, secretarul particular al tătucului Stalin, Stalin și stalinism de Roy Medvedev, Stalin – viața privată de Lilly Marcou), am elaborat în octombrie 2016 studiul Stalinocrația – consecința logică a cultului personalității.

Dar nimic din cele citite de mine până în prezent, nu se compară cu redevabilul tratat Istoria stalinismului în România al eminentului ziarist și dizident Victor Frunză, nici în ceea ce privește colosala documentație a autorului (cu unele mici modificări și completări, prezentul tratat, apărut în anul 1990 la Editura „Humanitas”, reprezintă ediția a II-a a cărții Istoria Partidului Comunist, carte apărută în limba română în 1984 la Editura „Nord” din orașul danez Aarhus) și nici în ceea ce privește cuceritoarea fluentă a expunerii delicatelor/catastrofalelor evenimente dintre 8 mai 1921, dată la care Partidul Comunist din România (numit la început Partidul Socialist-Comunist sau Secția Română a Internaționalei Comuniste) se desprinde de Partidul Socialist din România, și anii de cenușie glorie (pentru țară) ai ceaușismului: logică și coerență în narare, limbaj clar și nepretențios (uneori voit sarcastic, alteori aureolat de tristețe), hazul inspirat și deosebit de profund al multora din titlurile capitolelor și subcapitolelor (O coloană vertebrală pentru schimbarea condiției de târător, Invitație la jug, Partidul celor sub o mie, Cântecele de lebedă al libertății, 19 noiembrie 1947. Alegerile „libere și nestingherite”, Peștele cel mic îl înghite pe cel mare, Turcificarea României, Un cal – un salam, Pușini am fost, mulți am rămas etc.).

Desigur, responsabil cu acribia și bogăția informației din acest tratat de aproape 600 de pagini (inclusiv Addenda cu texte edificatoare și cele 521 de precizări/trimiteri care alcătuiesc Indicele bibliografic)

este ziaristul Victor Frunză. Cum spuneam mai sus, scriitorul V. Frunză nu s-a lăsat mai prejos în ceea ce privește aspectul literar al operei, lucru ce-i sporește în mod considerabil savoarea și atractivitatea. De pildă, pe lângă suculentul haz (și nu numai) al titlurilor, care izbutesc prin ele însele să illustreze năucitoarea ascensiune a bolșevismului și apoi funebrul proces de stalinizare a României postbelice, autorul scoate în evidență scârbosul grobianism al moscoviților (Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu ș.a.m.d., desigur, cu excepția rafinatului intelectual Lucrețiu Pătrășcanu), atât prin plasarea în locul și la momentul potrivit a lozincilor întrate în „folclorul” spălaților pe creier de-atunci („Ana-Luca-Teo-Dej,/Bagă spaima în burgheji”; „Nu știi? Te învățăm! Nu poți? Te ajutăm! Nu vrei? Te obligăm!, care – întrucât în partea finală, ne spune V. Frunză, „dezvăluie natura politicii față de țărănime” – a fost repede înlocuită cu stalinista lozincă „Ne sprijinim pe țărănimea săracă, în alianță cu țărănimea mijlocașă, împotriva chiaburimii!”; „S-a făcut lumină-n sat, măi bădiță, măi”), cât și prin tăioase punctări despre dictatura de grup, „prielnică instaurării dictaturii personale” (pag. 347), despre stalinism („Un antisemitism mascat este linia dictată de Moscova” – pag. 362; „Stalinismul dacă nu are un dușman în fața sa, pe care să-l ostracizeze și să-l lichideze, trebuie să și-l inventeze” – pag. 383) și despre bolșevismul românesc, unde „împletirea între terorism și politică ajunsese la un moment dat atât de strânsă, încât să se și confunde” (pag. 383), respectiv despre „monarhia de partid” (pag. 481) din „iepoca” ceaușistă și acei intelectuali, care „în loc de șira spinării au o macaroană fiartă” (pag. 497).

Or, Victor Frunză cunoștea foarte bine proprietatea cuvintelor, el fiind un ziarist de mare calibrul (se naște pe 8 iunie 1935 în comuna Dumitrești din fostul județ Râmnicu-Sărat, între 1952-1953 urmează facultatea de ziaristică din București, între 1953-1958 pe cea a Universității „Mihail Lomonosov” din Moscova, apoi lucrează la Radiodifuziunea Română, Televiziunea Română și predă jurnalismul la Academia „Ștefan Gheorghiu”), calitate prin care nu doar că avea acces la fondul secret de carte și la arhiva partidului, dar – presupun eu - știa pe mulți dintre grangurii comuniști, precum și o bună parte din crema inteligenței românești. În anul 1978, prin intermediul agenției de știri Reuters, publică o curajoasă scrisoare critică la adresa dictaturii din România, motiv pentru care este anchetat și expulzat din țară în 1980.

Împreună cu soția și fiul pleacă în orașul danez Aarhus, unde înființează editura „Nord”, editează revista Alergătorul de la Marathon (avea ca obiect studiarea

→ Continuare în pag. 35

UN OM, O CARTE - UN DESTIN CU EPOLEȚI

Virginia Vini POPESCU

Într-un număr de pagini egal cu zilele unui an, autorul Nelu Urziceanu, cu sufletul circumscris între realism și subiectivism, încercând să păstreze echilibrul, aduce în fața cititorului un volum autobiografic de tip liniar, în care sunt prezentate evenimentele vieții, de la copilărie, dezvoltare și maturitate, până la vârsta actuală.

Elementele și personajele selectate sunt din viața reală, narațiunea fiind contextualizată social, politic, economic. Aceste lucruri fac din cartea colonelului Nelu Urziceanu o sursă validă de cunoaștere istorică. Coincidența finalizării școlii militare și începerii activității profesionale cu desfașurarea Revoluției din 1989, dă esență realismului și adevărului istoric.

În compensație, acolo unde sentimentele-și au locul, scriitorul presară, cu gingășia lui Creangă, aspecte unice pentru sine, dar universale pentru copil, legate de liniștea din familie, de fericirea vârstei fără vină, de duioșia și farmecul copilăriei, a relațiilor firești, a mângierilor tandre ale bunicilor și părinților, a sacrificiului tuturor spre reușita și triumful său, revărsat, mai apoi de acesta prin toate formele de mulțumire, asupra tuturor.

Armonia de poveste dă savoare și predispune orice cititor la amintiri și la o dulce nostalgie. Nu degeaba, Nelu Urziceanu a trecut ca motto pentru prima parte a cărții sale vorbele lui Ionuț Caragea: „Și trece trenul copilăriei și nu se oprește decât la vămile cerului”.

Personajele din familie care sunt alese ca model de către viitorul militar sunt cele masculine, care prin virtuți militare și de conduită morală, responsabilă, față de cei din jur duc viața pe calea dreaptă, cu onoare, spre succes, reușită, în tăcere și nu de puține ori cu sacrificiu.

Ca cititor, nu poți rămâne neatins de frazele: „Dragul meu bunic veteran era atins în zona cea mai sensibilă a memoriei sale, ce își avea originea în cea

mai grea experiență umană, pe care a trăit-o patru ani în tranșee.(...)Doar gândul la copilul încă nenăscut, pe care îl lăsase acasă, i-a dat putere să trăiască. A mers sute de Km pe jos, până în munții Tatra din Cehoslovacia. A dormit sub cerul liber, pe ploaie ori ger năprasnic, chinuit de foame și mizerie, sub o ploaie de bombe și ropot de mitraliere. Răpus de foame și sete, a băut apă din urmele lăsate de copitele cailor în stepa rusească, a mâncat scoarță de copac și coji de cartofi. Nimic nu l-a doborât!”

Experiența de viață a tatălui, transmisă către fiu este esențializată în învățătura: „În viață, să ții minte: nu contează de câte ori te mai împiedici și cazi, atunci când mergi cu ulciorul la apă! Important este să nu spargi ulciorul! Ai înțeles?”

Pe amândoi, autorul îi face nemuritori prin cele scrise pentru ei. Pentru bunic: „Amintirile nu mor! Asemeni focului din vatră, ele trebuie întreținute! E bine să știi bunicule că, deși au trecut aproape 20 de ani de când ne-am despărțit temporar, focul încă arde mornit în vatră. Lângă ea, parcă mai aud și acum, în ciuda trecerii timpului, zumzetul aparatului de radio, unde ascultai știrile ce depășeau granița satului. Aș vrea să mai știi, bunicule, că tabloul tău îngălbenit de dor, cu mioarele la păscut, lângă lanul de porumb, se află pe același prerete, asemeni unei icoane.” Pentru tată: „Ori cât de drag îți este cineva, nu poți să-i transferi suferința! Mi-aș fi dorit acest lucru, dar era peste puterile mele! Privindu-l, îmi treceau prin minte imagini cu oamenii atinși de bătrânețe, întâlnești de-a lungul vieții mele, și cum credeam atunci, că aceștia sunt la ani distanță de mine, iar această haină grea a bătrâneții nici nu mi-o puteam imagina. Dar, iată, că, timpul se mișcă repede și odată cu timpul tatălui, spre surprinderea mea, a trecut și al meu și haina e la croitor în așteptare... Pentru mine, tata nu a murit, ci a trecut în cel mai dulce somn care poate exista, cel în țărâna străbună. A murit doar copilul din mine! De aici încolo, sunt doar tată de copil, nu mai sunt copil de tată.”

Cu toate învățăminele și cunostințele adunate din școală și din cărțile care-și făcuseră locul la masa intelectualului în formare, la vremea potrivită, a sosit și inevitabila „despărțire” și plecarea spre împlinirea destinului. Plecarea nu era detașată, era cu povara sentimentală a despărțirii de locurile și oamenii cei mai dragi. Era pătruns de vorbele lui Vasile Ghica: „Cărăm toată viața pe tălpi geografia locului natal”.

Autorul adaugă: „Era momentul din viața mea, când, ușa timpului s-a deschis și lăsam loc să intre viitorul... Eu plecam, dar copilăria a rămas în

adormire, în vatra satului, spre cinstea și mândria acestuia.”(...) *Umbra galbenă a lunii se suprapunea cu umbra destinului, călăuzindu-mă pe drumul plin de suspans și neprevăzut, al unei cariere lungi și frumoase, în cel mai greu și controversat minister al țării, Ministerul de Interne*”.

Sosise vremea adevărului și: „*Dovada adevărului oricărei vocații este dragostea muncii grele pe care o cere*”. (L.P. Smith). Clepsidra scurge timpul spre schimbare și, ca într-un roman de Rebreanu, dar la altă scară și alt tip de revoltă, „se mișcă țara”!

În carte apare mottoul: „*Revoluția? O vrăjitoare călare pe mătura istoriei*” (N. Petrescu- Redi) și remarca autorului: „*În acele zile tragice pentru poporul român, mulți tineri nevinovați au plătit cu prețul vieții în diferite locuri fierbinți din țară, dorința de libertate și o viață mai bună. Din pacate, așa cum au dovedit toate anchetele ulterioare, declarațiile publice ale multor participanți la evenimente, discuțiile pe care le-am avut cu mulți colegi de promoție participanți direct la Revoluție, cele mai multe victime s-au datorat altor structuri la nivel de țară și chiar civililor, în mâinile cărora au apucat multe arme.*”

Din aceste momente, și mai ales după ele, începe cu adevărat munca de ofiter a autorului, pentru care știa că „*Legea este rațiunea neatinsă de dorință*” (John Adams). Din acest moment jurământul militar era viața însăși.

În necuprinsa-i bunătate, mama îi dă „băiatului”, la plecare, un sfat, uitând că între timp el devenise ofițerul de carieră:

- Dumnezeu să te aibă în pază, mamă, să nu faci rău la oamenii!

- Rău, nu, dar datoria, da!

Așa curg amintirile unui autor care are ce prezenta. Se spune ca viața fiecăruia este un roman, că realizarea unei autobiografii este la îndemâna oricui și acest lucru este adevărat, dar nu toată lumea știe să facă dintr-o scriere o operă, nu oricine are o identitate literară. Aici, lucrurile s- au armonizat.

Partea cea mai așteptată a cărții este împlinirea destinului invocat , inclusiv, în titlu. Capitolul se numește „*Ascensiunea*” și mottoul lui este: „*Un lider este un negustor de speranțe*” (Napoleon Bonaparte). În completare, autorul spune despre munca cu oamenii: „*Am fost tot timpul sincer, nu i-am trădat, am fost pentru ei ceea ce mi-am dorit sa fie ei pentru mine.*”

Ajuns la apogeul carierei, la gradul de colonel, respectat și onorat cu numeroase distincții, Nelu

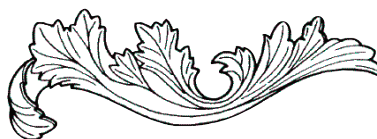
Urziceanu poartă mândria împlinirii profesionale și familiale, duce dorința înaintașilor spre alte împliniri, scrie și lasă memoria lor pe paginile valoroase ale cărților, construind noi valori. Un ultim motto arată și maturizarea deplină și îmbrățișarea vieții cu realitatea trăită dincolo de cărți: „*Asta e diferența dintre un roman și viață adevărată. Nu polițistul decide cum se termină povestea*”.

O undă a filosofiei vieții, de care nu este străin nici un intelectual, îi dă târcoale și autorului. În finalul cărții se întreabă și încearcă, optimist, să răspundă la întrebările esențiale: Ce este viața? Ce este timpul? Suntem pregătiți de despărțirea de ea? Răspunsurile nu pot fi comentate, și, voi încheia cu ele considerațiile mele de cititor pasionat, nu înainte de a- mi expune gândul că m-am simțit onorată de cunoașterea unui autor și a unei cărți oferite cu autograf: „*Nelu Urziceanu: «Un destin cu epoletii»*”.

După toate acestea, să meditam ghidați de autor! „*În definitiv ce este timpul? Răspunsuri s-au dat multe, dar de o frumusețe rară mi s-a părut raspunsul lui M.A. Desmarest: «Privirea unei mame, glasul unui tată. Amintirea copilăriei, care-ți strânge inima. O muzică îndepărtată, auzită într-o noapte caldă de vară, o fotografie îngălbenită de vreme, un sat uitat... copilul pe care nu l-ai văzut încă, chipurile pe care nu le vei mai vedea nicodată...! La toate, aș mai adăuga: prima dragoste, primii fiori, prima îmbrățișare, mângâiatul pe creștet al bunicii...*”

Ca într-un volum de Cioran, în finalul cărții, autorul, într-un monolog introspectiv, concluzionează: „*La finalul trecerii prin această lume, cu toții suntem ce sunt amintirile noastre! Eu rămân pregătit cu ele, în bagajul nemuririi, iar atunci când va suna ceasul, voi ști că nu mai este nici «alarma de exercițiu», nici «alarma de luptă», cum eram obișnuit pe timpul carierei, ci va anunța ultima alarmă, «Alarma Eternității!»*”.

Colonelul, cu ranița plină de amintiri frumoase și conștiința datoriei împlinite, va pleca în ultima misiune de cercetare și recunoaștere, pe cărările nemărginite ale ale infinitului, în căutarea „Generalului” și nu numai...

AMINTIRI REÎNVIATE

Hedi S. SIMON

Îmi aduc aminte ce s-a întâmplat demult, cu foarte mulți ani în urmă. Este o amintire învăluită în abur, aidoma unui vis din care aduni doar segmente de timp, întâmplări ciuntite, figura unor oameni care se reconstituie abia după trezire. Văd o cărare înnămolită pe care pășea, tot pășea un rând nesfârșit cu oameni. Îi puteam vedea pe cei din fața noastră, deoarece eu stăteam la înălțime, privind peste capetele celorlalți, fiind bine înfiptă pe umerii lui tata. Urmăream linia roșcată de pe cer care mă ademenea s-o ating cu mâna, dar era prea departe și nu se apropia de mine, deși noi tot înaintam. Până la urmă l-am întrebat pe tata când voi atinge linia asta atât de frumoasă!? Răspunsul a fost laconic:

- Niciodată!

- Dar de ce? am continuat eu să-l necăjesc ca un „nudnic” mic. Dar când ajungem într-un loc unde ne putem opri?

- Nu știi nici asta, n-am niciun răspuns. Dumnezeu știe, când și unde ne vom opri.

M-am uitat în jur, căutându-l din ochi pe Dumnezeu. Dar nu era nicăieri; nu l-am văzut atunci, nici în anii care au urmat. Mi-a rămas doar tata, să-l bat la cap în continuare.

A trecut ceva timp, am ajuns într-un loc care se numea Murafa. Eu am mai crescut, am devenit mai deșteaptă. Acum aveam propriul mijloc de locomoție, picioarele mele. Umerii tatei îi foloseam mult mai rar, când mi se făcea poftă de puțin răsfăț. Prea mulți oameni mari mișunau în jurul meu, povesteau numai povești triste și mereu le era frică de ceva sau de cineva. Nici un copil în hambarul nostru... cu care să mă distrez! Așa am învățat să gândesc și să simt ca „bătrânii”.

Într-una din zile, aveam aproape 5 ani, părinții mei au plecat împreună cu încă vreo trei oameni să lucreze pe câmp la cules de porumb. Erau în stare să lucreze orice în schimbul unei pungi cu mălai sau cartofi. Deci, trebuia să plecăm în zorii zilei fiindcă era de mers vreo câțiva kilometri. Știam că fac și eu parte din echipă,

eram chiar mândră că merg la muncă. Până ce am ajuns la un părau care trebuia trecut peste un podeț cam șubred. Aici m-am oprit, refuzând să înaintez. S-a oprit tot grupul din cauza mea încercând să mă convingă că nu-i nicio primejdie. Doi din grup au trecut deja pe malul celălalt, cu precauție, dar au reușit. Ca să-mi dovedească mie că se poate! Până la urmă, o mătușă văzând că pierdem timp prețios, mi-a spus enervată:

- Ascultă fetițo, în viața asta se moare numai o singură dată, de ce ți-e așa de frică?

- Tocmai de data asta „singură”, mie mi-e frică! i-am răspuns cam răstit.

Apoi am trecut podul, fără să mai țin mâna mamei, care fugea după mine îngrozită...

Așa dar, sunt momente din viață care nu se pot șterge din memorie nicicând. Cu atât mai mult atunci când sunt provocate de un eveniment semnificativ. Un asemenea moment s-a petrecut alaltăieri! În timp ce urmăream acea întâlnire unică de la Ierusalim dintre conducătorii a 42 de state care au venit la noi, în Israel, să ne amintim împreună de marea catastrofă de acum 75 de ani, Războiul mondial, milioanele de victime omenești, printre care și cele 6 milioane de evrei uciși cu sânge rece de către naziști în lagăre de concentrare. Să le fie tuturora binecuvântată liniștea veșnică!

Am stat să ascult toate cuvântările ținute de către cei mai mari conducători ai lumii, care toți și-au exprimat speranța într-un viitor mai bun în care să nu se mai repete niciodată ceea ce a fost. M-au impresionat până la lacrimi vorbele pline de amărăciune și de căldură rostite de către Rabinul Lau, el însuși supraviețuitor, dar și orfan după Holocaust, la vârsta de numai 7 ani! La fel și vicepreședintele american, care și-a încheiat frumoasa cuvântare recitând un Kadish în ivrit pentru milioanele de morți, deci și pentru cei pierduți de familia mea. Și toți ceilalți au rostit vorbe pornite din inimă pentru care am fost fiecăruia recunoscătoare, dorindu-le să fie mereu la fel de puternici pentru a-și realiza bunele intenții de a stârpi rasismul și antisemitismul în țările pe care le conduc.

În final pot spune că mi-a provocat o puternică impresie cuvântarea președintelui Vladimir Putin. Când a vorbit despre milioanele de victime din rândul poporului rus în acel război inuman, despre evreii mulți împușcați de armata germană care a intrat pe teritoriul lor, și în special despre propriile sale rude care nu au supraviețuit asediul Leningradului, am zărit cu uimire și emoție OMUL de sub armura aceea impenetrabilă care ascunde pe cel care stă în fruntea unei Puteri mondiale în conjunctura actuală a lumii. Atunci mi-am amintit cum el și-a regăsit, într-o vizită anterioară, prin anii '90 pe fosta sa învățătoare, pe atunci nou venită în Israel,

căreia i-a cumpărat un apartament în Tel-Aviv, pe strada Weitzman în zona spitalului Ichilov: exact după dorința ei. Și tot atunci, în timp ce președintele Putin cuvânta, mi s-a derulat în fața ochilor, ca într-un film, imaginea ultimilor zile din Murafa, părăsită de soldații români, adică de orice autoritate militară, lăsând un vid de putere care putea fi ocupat în orice clipă de către armata nazistă în retragere. Eu eram destul de mare ca să simt acea atmosferă de spaimă cumplită care domnea în hambarul nostru ocupat de cei 30 de deportați cu care am împărțit foamea și frigul în anii de război.

Apoi a urmat acea dimineață de neuitat când cineva a strigat: „Fraților, suntem salvați, au intrat rușii în orașel!” S-au deschis larg ușile și ferestrele! Din toate casele au țâșnit afară evreii ca să-i îmbrățișeze pe ostași, să-i sărute plângând de bucurie, dăruindu-le tot ce mai aveau, chiar o coajă de pâine.

Astfel de scene s-au repetat în toate locurile din

țările ocupate în Nord-Estul Europei, unde supraviețuitorii evreii au fost salvați de către ostașii ruși în ultimul moment înainte de a fi împușcați de hitleriștii în panică. Acesta a fost motivul profunde recunoștințe pe care evreii au purtat-o cu ei în toți anii de la terminarea războiului și până în prezent față de eliberatorii lor, fie ruși, fie anglo-americani din celelalte zone europene...

Ca în toate coșmarurile oamenii buni i-au învins pe cei răi, criminalii. Cu atât mai mare a fost importanța întâlnirii actuale a conducătorilor celor 42 de țări, cu cât nevoia de protejare a Democrației este mai actuală, născută din pericolul renașterii unor forțe antisemite și xenofobe. Ca să nu se mai repete nicidecum ce a fost. Ferește-ne Doamne, pe noi și pe toți oamenii de bună credință din lumea largă!

→ Continuare din pag. 31

fenomenului politic românesc) și-și dă obștescul sfârșit pe 27 iulie 2007. Nu înainte de-a reveni în țară după Decembrie, unde publică o ediție jubiliară a poeziilor lui Mihai Eminescu, este membru fondator al Alianței Civice (1990) și, printre altele, ține conferințe la „Școala de vară” a Memorialului victimelor comunismului din Sighetu Marmației.

Potrivit dorinței testamentare a marelui ziarist și dizident politic (vrednic urmaș al lui Pamfil Șeicaru, căruia în anul 2001 i-a închinat cartea Destinul unui condamnat la moarte), urna cu cenușa sa a fost adusă în țară de soție și fiu pe data de 1 octombrie 2007, unde – după slujba de pomenire – pe 6 octombrie este răspândită în apele râului Râmnicu-Sărat.

În concluzie, tratatul în două părți al lui Victor Frunză despre stalinizarea României are meritul de-a ne introduce încetul cu încetul în subumanele tainite politico-ideologice ale comunismului autohton: cu ramura sa internă și cea externă (victoria „internilor” și, prin aceasta, destalinizarea externă, este obținută de Gh. Gheorghiu-Dej după înlăturarea „grupului antipartinic Ana-Luca-Teo”, respectiv prin derusificarea României, desființarea celor 18 sovromuri și retragerea trupelor rusești în iunie 1958, după o temporară staționare a acestora...din anul 1944); cu avatarurile sale calitativ-identitare (la început Secția Română a Internaționalei Comuniste sau Partidul Socialist-Comunist, după desprindere Partidul Comunist din România, în perioada dejistă Partidul Muncitoresc Român, pe care Ceaușescu și ortacii lui l-au rebotezat Partidul Comunist Român), dar mai ales cu cele de ordin cantitativ (cu ajutorul

oportuniștilor trădători și prin compromiterea unora dintre liderii socialiști, o mână de comuniști izbutesc să „absoarbă” sutele de mii de titeliști, sau – în plastica exprimare a autorului – „cei care se împotriveau instaurării dictaturii staliniste erau curățați”, ceilalți erau doar cruțați, atâta timp cât nu se împotriveau unei unificări prin care peștele cel mic să-l poată înghiți după bunul lui plac pe cel mare); cu mazilirea tuturor incozozilor, mazilire ce devine asasinat premeditat în cazul lui Ștefan Foriș și al lui Lucrețiu Pătrășcanu („urmarea directă a schinguirilor”, ne face cunoscut autorul, la proces „Pătrășcanu avea un picior amputat”); cu ororile colectivizării forțate, ale deportării și ale decimării milenarului țărănișm românesc; cu debutul politic al totalitarismului prin alegerile „libere și nestingherite” din 19 noiembrie 1946, după care au urmat scoaterea în afara legii a partidelor istorice (în primul rând Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal), întemnițarea liderilor acestora și lichidarea celor mai mulți dintre marii intelectuali formați în perioada interbelică (refuzul acestora de-a pactiza cu regimul bolșevic, îi transforma de îndată în bandiți, trădători și dușmani ai poporului); cu naționalizarea principalelor mijloace de producție prin legea din 11 iunie 1948, astfel statul bolșevizat devenind cel mai mare proprietar de bunuri și, de departe, cel mai mare prigonitor de libertăți cetățenești; nu în ultimul rând pensionarea cu care s-a ales Ion Gheorghe Maurer, după ce a netezit drumul neinstruitului, gângavului și cvasianonimului Nicolae Ceaușescu spre puterea supremă și cultul personalității.

SINGURĂTATEA

Elena BUICĂ

Suntem ființe sociale, relațiile cu cei din jur sunt extrem de importante și necesare. Nu suntem și nu putem trăi singuri, cu toate că se întâmplă uneori ca prezența celorlalți din preajma noastră să nu ne scutească de sentimentul însingurării. Mai mult însă, deși suntem tot mai mulți pe fața pământului, totuși simțim că suntem tot mai singuri. Dar, oricâte impedimente ar fi, nimeni nu ar putea alege o existență fără prieteni. E scris în codul nostru genetic să stăm împreună. Chiar și pustnicii în izolarea lor totală sau pușcăriașii pedepsiți cu devastatoarea izolare își rup de la gură ca să hrănească un șoricel răătăcit prin preajma lor, căci prezența lui înseamnă viață, iar prezența lui neașteptată se aseamănă cu o rază cerească.

Singurătatea e un fenomen complex. Pentru fiecare dintre noi, singurătatea are o însemnătate deosebită, având nuanțe foarte personale, rezultate din experiențe de viață. Emil Cioran spunea că „începi să știi ce e singurătatea atunci când auzi tăcerea lucrurilor”.

Omul este singura ființă care știe ce este singurătatea.

Nimic nu ne face mai vulnerabili decât singurătatea, dar uneori o căutăm. Singurătatea, înzestrată cu aspectele ei benefice sau distructive, poate fi o pedeapsă ori un lux rar. Pentru rugăciune, meditație, pentru momentele de creație și în mai multe alte situații, avem nevoie de singurătate. O vorbă înțeleaptă ne îndeamnă: „mai bine singur decât într-o companie proastă”, mai ales în perioada adolescenței și a tinereții, în timpul formării personalității. Alteori, singurătatea este cel mai bun medicament.

Când ne aflăm în momente grele, când singurătatea mușcă direct din inimă, avem nevoie de prezența unui om cu inima caldă și plină de înțelegere care să ne mângâie sufletul făcut zdrențe. Câteodată numai simpla prezență a unei persoane dragi poate să aducă o bucurie și o caldă mângâiere.

Nimeni nu a descoperit vreodată o metodă care să ne ajute să măsurăm adâncimea reală a sentimentului dureros al singurătății. Marii oameni sunt adesea singuri, deoarece ei și-au creat niște standarde ale gândirii atât de înalte, încât nu-și găsesc oameni pe

măsura lor.

Se întâmplă uneori ca „singurătatea și sentimentul de a fi nedorit să reprezinte cea mai cruntă durere”. Aceste cuvinte spuse de Maica Tereza ne trimit cel mai des cu gândul la suferințele devastatoare pe care unele persoane le trăiesc din plin în anii bătrâneții. Oamenii vârstnici, odată cu ieșirea la pensie sau încheindu-și rostul lor în gospodărie, se retrag treptat din viața socială și își ațintesc ochii spre lumea în care și-au desfășurat întreaga lor viață, nu de puține ori învăluită în aureolă și respect. Acum parcă trăiesc într-o altă lume, din ce în ce mai diferită și mai neînțeleasă, o lume străină aflată într-o goană nebună a schimbării, neînțeleasă și cu prea puține foloase pentru seniori. Cu deosebită emoție repet în minte, cu lacrimi ivite spontan, versurile poeziei lui Adrian Păunescu, „Repetabila povară”.

Acest sentiment al singurătății care ne încearcă de atâtea ori de-a lungul vieții noastre este descris atât de bogat în lucrările autorilor de artă, dar mai ales în proză și în poezie, încât nimic nu poate fi mai liniștitor și util decât a citi gândurile și trăirile acestora. În momentele în care am avea nevoie să umplem golul din interiorul nostru, un citat potrivit se poate simți precum o îmbrățișare din partea unei persoane dragi, un motiv de bucurie în clipele în care nimic nu pare să ne poată liniști.

Ne trece un fior rece prin șira spinării când ne gândim că nimeni nu poate garanta evitarea dezastrelor durerii aduse de pustiitoarea singurătate când ne aflăm la o vârstă mai înaintată. Fiecare om are speranța că poate să le evite așezând din timp problemele vieții la rostul lor, încât acestea să fie gata să sară în ajutor la nevoie. Dar, cum se știe, „socoteala de acasă nu totdeauna se potrivește cu cea din târg”.

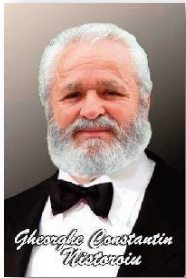
N-avem certitudinea că felul în care omul se concepe pe sine însuși, felul cum își conturează trăsăturile morale care să-l ajute la bătrânețe se vor potrivi cu noile condiții ale senectuții. La toate acestea se mai adaugă adesea și neprevăzutul.

Singurătatea e mereu în preajma noastră, cu toții am fost încercați, gustându-i beneficiile, dar și amarul într-un fel personal. Se pare că de-a lungul timpului au fost mai multe conflicte între generații decât armonii. Pentru că singurătatea face parte din zestrea noastră umană, cu această ultimă trăire trecem pragul cel mare al vieții, așa cum se spune din bătrâni: „fiecare moare singur”. Le dăm crezare celor care cred că o mulțime de boli își au rădăcina în anxietate și singurătate.

Lumea ar fi mai bună dacă fiecare om s-ar sili ca, măcar din când în când, să își alunge singurătatea devastatoare și ar chema singurătatea să-i stea în preajmă cu beneficiile ei. Să nu uităm că cele mai multe progrese ale lumii au fost create în singurătate.

FLORILE ÎNTRU MIREASMA LIRICĂ A MARILOR POEȚI

Gheorghe Constantin NISTOROIU

Continuare din numărul trecut

Lidia Stăniloae, prin *Întâlnirea cu Dumnezeu*, ne binecuvântă întru întâlnirea noastră deopotrivă, cu teologia ortodoxă și poezia creștină, spirituală, printr-o pluritate a metaforei revelatoare, printr-un joc al cuvintelor așezate cucernic de sărbătoare în iie și-n stratele tainei.

NU RUPEȚI FLORI - „Nu rupeți flori./ Nu sfișiți catifeaua/ din nori/ Lăsați porumbul să-și împletească/ mătasa./ Lăsați melcul/ să-și ducă-n spinare casa./ Sevele să se înalțe ofrandă spre-albastru/ Soarele către zenituri, sihastru.//... **Nu rupeți flori./ Nu răstigniți vorbele/ nepăsători./ Nu le sângerati./ Vorbele-s adevărate ca inimile/ de frați./ Fiți blânzi cu raza hăituită,/ n-o despicați în lungime de undă,/ frecvență/ și atâția metri pe secundă.// Credeți în strălucirea ce-nvie/ blândețe pe chip/ gingășie/ și credeți că-n loc de interferență/ lumina e-mbrățișare/ și transparentă/ în ochi, pe spațiile fără-nceput,/ dincolo de ce-nvață să fie,/ de ce-ai uitat și de ce te-ai temut,/ dincolo de nopți și zori./ **Nu rupeți niciodată flori.**” (Lidia Stăniloae, *Întâlnire cu Dumnezeu*, Trinitas-Iasi, 2003)**

Alfred Moșoiu (1890-1932), a reușit să adune din Corola Florilor o **CORALĂ – Madrigal**, de o sensibilitate inedită, afabilă, cu o cromatică diversă, rafinată, care prin Rugăciunea domnească *Tatăl nostru*, ne-a cuminecat în aurora luminii inocențelor pure, ce, s-a răsfrânt asupra noastră într-o mireasmă suavă și serafică, pogorâtă parcă din cădelnița unei Liturghii a sărbătorii divine.

RUGĂCIUNEA FLORILOR -, „Plăpînd ghiocelu/ leșind din zăpadă/ Strigă: „**Tatăl nostru...**”/ Ca lumea să-l vadă.// „**Care ești în ceruri...**”/ Șopti floarea-soare/ Și-un val de lumină/ Căzu pe răzoare...// Smerit busuiocul/ Când vîtul îl mîna/ Și-i scutură roua/ „**Sfințească-se...**” – ngîna.// Când „**numele-ți**” spune/ Trist, **Ochiul-de-bou**,/ Nu știi de-a fost șoaptă/ Sau numai ecou...// Albastră ca cerul/ O **Nu-mă-uita**/ Spune: „**Mpărăția Să fie a Ta**”./ Și „**Facă-se voia**”/

Suspina-o **camee**/ Călcaă-n picioare/ Pe alba alee...// Când **nuferii-n lacuri**/ Văd stele că sînt/ Șoptesc: „**Cum e-n ceruri/ Așa și pe pămînt...**”// Și **grîul** cînd moara/ Vuiește într-una/ A zis: „**Pîinea noastră/ Cea de totdeauna.**”// **Iar nalba și gura - / De-leu**, amîndouă/ La fel rugătoare/ Răspund: „**Dă-ne-o nouă**”...// Cu gîndul la fluturi/ Stau **rozele-n glastre**/ Și spun: „**Iartă nouă/ Păcatele noastre...**”// „**Precum noi iertăm/ Greșii**” încet/ Răspunde **garoafa**/ Uscată-n buchet.// Și **crinii**, podoaba/ Fecioarei cinstite/ Șoptesc: „**Nu ne duce/ Pe noi în ispite...**”// **Iar spinii**, ce-odată/ Martorii îi purtară:/ „**Și ne izbăvește/ De cele ...**” oftară.// Și vîntul pornește/ Ecoul divin,/ C-un freamăt **pădurea**/ Răspunde: „**Amin!**” Pentru marii sacerdoți ai creației vlahie, creștin-ortodoxe, **FLORILE** sunt **CUVINTELE – FLORILE spirituale**, prin care își primenesc ca printr-un botez hristic, talentul, geniul, profeția întru ÎNTÂLNIREA cu DUMNEZEU, întru ÎNTÂMPINAREA cu Neamul, întru ÎMBRĂȚIȘAREA cu Patria! Înomenirea CUVÂNTULUI dumnezeesc în Vița **Marianică** a dinastiei regale geto-dace, ramura Eseniană a Religiei Albe – Zamolxiană, a hărăzit valahului trăitor, mărturisitor, jertfitor și iubitor, **autoritate, demnitate, onoare, gingășie, cavalerism** spre a dăruii **Flori, Florilor și Cuvinte celor care cuvântă**, spre împărtășirea sufletului ales cu sacră mireasmă și serafic har!

Cea mai frumoasă FLOARE de pe pămînt și din cer poartă numele MARIA!

Florile, primesc lumina de la îngeri și o zămislesc în noi cu dulcele-i miresme, mlădiindu-ne bucuria, care ne cheamă din noi dorul de dorul nemărginirii. De vuietul cor de albine, plâng fluturașii idilele lor, zugrăvite pe aripile-șevalete. Ei pier în soare și se ascund în mila florilor. În vâlvătaia Mușcatei, s-afundă toate bățăliile daco-române, în care nu-ncap toți eroii și martirii. Florile majestuoase, le poartă semeț crucile lor de lumină. O frumoasă femeie, cu ochi de cicoare, toarce din părul ei despletit legenda vitejilor voievozi. Florile ascultă și plâng balsamul lor pe pămînt. O pană de vînt se smulge brusc din brațele furtunii, și-și înmoaie vârful în lacrimilor lor, transformându-se într-un fulg seraphic. În pridvorul de argint al dimineții, lalelele cu căușurile pline de rouă, sting rugul vișiniu al zorilor inchizitori. Harfele de liliac psalmodiază în cenaclul albastrui al serilor de April. Viața se deschide ca o pajiste, ia trup de femeie și se întinde sub Stejarul milenar, plină de gingășie, de rod și de frumusețe. Umbra-mi crucificată alunecă sub foșnetul de mătase al Rândunelelor, care pregătesc concertul matinal al Floriilor. Ca la un semnal toate Florile își aprind candelile, ca Fecioarele înțelepte. Arpegiile

→ Continuare în pag. 38

„EVADARE DIN MINE”

de **CAMELIA FLORESCU**

Lucia Elena LOCUSTEANU

„Evadarea din mine” vine ca o mănășă după volumul de poezie și CD-ul audio în primă audiție, compuse integral după versurile celei care „nu este o fată ca oricare...” – Camelia Florescu, volum apărut la Editura Olimpias din Galați, în 2022, (Redactor – Olimpia Sava).

Volumul, o apariție inedită, cuprinde, în paralel versurile, semnate de Camelia Florescu, alături de transpunerea lor pe note/partituri, ai căror autori sunt fie chiar poeta, fie nume ilustre de compozitori români sau străini, care, fie i-au încredințat muzica lor „spre a le scrie versuri”, fie au compus muzica pe versurile ei, cum sunt: Constantin Popovici, Ștefan Elefteriu, Alexandru Vilmanyi, Francis Reiter, Ovidiu Komornyik, Jimi El Laco, Virgil Popescu, Bela Andrași, Antonio Passarelli, Sile Jercan, Dumitru Caulea – (Cernăuți), Adrian Beldiman – (Chișinău), Oleg Baraliuc – (Chișinău), Ivan Akulov – (Chișinău), Marian Ștircea – (Chișinău).

Era imposibil să nu-i numesc pe toți compozitorii care s-au aplecat asupra versurilor de o rară sensibilitate ale Cameliei Florescu, aducându-ne nouă, și nu numai, melodii nemuritoare.

→ Continuare din pag. 37

Rândunelelor se înalță pe abajurul dimineții, ca rășina care îmbălsămează aerul. O mierliță își fluieră balada sub streășina norilor albi. Soarele aplaudă prelung și din înalturi plouă cu lumină. Pădurea și-a pus și ea brocardul de gală. Zefirul concertează dorinți înviorate, iar Florile în dantelăriile lor cochete, fac reverențe soarelui și sărută pământul. Mamele beau frumusețea acestor clipe și sărută mugurii lor înfășați în dor și lumină. Măinile mele, boabe subțiri de lumină, sărută Florile în mângâierea lor. Aud șoapta lor parfumată, și leagănul pădurilor m-alintă ca aripa Îngerului meu păzitor. O lume de lumină mă cuprinde. Clipele-mi zbor pe aripile florilor. Mireasma lor îmi deschide noi sensuri trăiri. Mă simt copleșit și mă-ntind bucuros pe prispa nădejzii. Frunzele stropite de raze, flutură-n noi zările

Dat fiind că nu toate propriile piese au fost interpretate de către Camelia Florescu, în paginile volumului sunt menționate și numele soliștilor români și străini, care au dat viață „emoției pusă în „muzica compusă după „versuri Ei”, cum ar fi: Carmen Rădulescu, Ina Sturza – (Chișinău), Ioana Sandu, Bela Andrași, Denis Ștefănescu, Antonio Passarelli, Alina Huțu, Liliana Cornilă, Silvia Gonciar – (Chișinău), Victoria Lungu – (Chișinău), Nicoleta Vasile, Geogeta Plută, Cornel Bucșă Biholar – (Germania), Sorin Lupu, Robert George Paraschiv, Teona Răcheriu, Sara Maria Dan, Alecsia Ilieș, Anemona Lazăr, Liu Nan Fănar.

Nu putem să nu o amintim și pe cea care face romanța nemuritoare, lansând ideea că „Romanța ne unește!”, pe doamna Alina Mavrodin-Vasilii, Director Artistic al Festivalului „Crizantema de aur” - din Târgoviște, Festival la care Camelia Florescu s-a remarcat, primind premii, atât ca interpret al propriilor creații, cât și ca textier și compozitor.

„Evadarea din mine” este o carte de excepție, în care cele trei ramuri ale artei își dau mâna: - Poezia – prin puterea exemplară de expresie a cuvântului; Muzica – cu sonorile ce fac să vibreze sufletul și Pictura/Grafica - cu forța vizuală a liniei și formei de redare a trăirilor ascunse în cuvântul Cameliei Florescu...

Superbele ilustrații, expresii desăvârșite ale poeziilor sunt realizate de o personalitate contemporană în domeniul artei plastice – talentatul Mihai Cătrună.

Un ultim capitol al cărții „Evadare din mine”, intitulat „Multe chei, un singur lacăt”, găsim cuvinte elogioase, pornite din suflet, sinteze ale felului cum este percepută / văzută de semeni – Camelia Florescu.

I se conturează portretul artistului multilateral, care se autocaracterizează, afirmând cu tărie că „Nu-s o fată ca oricare” – în titlul primului volum de poezie și al CD-ului, dovedindu-ne că este o „fată” pentru care „Evadare din mine” - metaforă revelatorie, ce dă titlul prezentei cărții, înseamnă ARTĂ. Răsfoiți-o! Citiți-o! E o sublimă delectare!

carpatine. Crestele lor înalță Turlele de platină ale Neamului. Lumina prinde pe pieptarul lor veșnicia. Corbul Alb își cîntă dorul ascuns în vârtejuri celeste. Floarea se-nmiresmează de alta, ochii se privesc în alții, lumina ta e-mprăstie în surâsul meu, apele lui se răcoresc într-ale mele, un cântec se încântă cu altul, gândurile-mi răsună vesel în celălalt, cuvântu-mi binevestește bucuria ta, o mână caută pe alta și ambele-L caută pe Dumnezeu.

Iată ruga creștinului! Iată Ortodoxia- Floarea Darurilor Sfântului Duh!

Toate Femeile dacoromâne poartă sau ar trebui să poarte nume de Floare! Celei mai minunate FLORI – Fecioara MARIA și tuturor Florilor din Grădina Ei, supremă admirație, cântare, încântare, binecuvântare!

Poeme regăsite

Ion Iancu VALE

Culegătorii celești

Pentru RETA

Se făcea, în visul ei, că îi eram alături
și că împreună cu alți oameni
mii și mii de oameni,
levitam printre aștri culegând,
în coșulețe rotunde de răchită,
pulbere stelară,
pentru a fi dusă pe Pământ
și transformată
în cărămizi strălucitoare,
asemeni unor lingouri de aur.
Culegătorii tăcuți și preocupați
roboteau de zor, fără odihnă,
printre stelele de foc,
deoarece trebuiau înălțate, degrabă,
alte biserici
căci cele durate până atunci
se năruiseră ca într-un funest joc de
popice.

*

Este dimineată, ea este obosită,
fără vlagă și transfigurată
iar eu, doar Poetul, o ascult cu atenție
și îi așez visul, celest, în literă

*

La televizor se comentează, iar și iar
ultimele atacuri ucigașe
ce bântuie de la o vreme
bătrâna, putreda și răvășita Europă.

Despre plecare

Era o vreme când nimic altceva
nu i se părea mai fascinant
decât o plecare, o ducere
de la un munte, la o câmpie, sau o apă
de la un punct cardinal
spre o nouă nădejde, ori o himeră.
Și chiar dacă uneori, știind,
că la finalul marșului său solitar
nu era nimeni să-i deschidă ușa,
el pleca hotărât, fără nici-o ezitare
căci importantă era doar plecarea
de fiecare dată antrenată

de un vis nou, reavăn
sau de nevoia imperioasă
a unui alt început
și în care greutățile și umilințele,
previzibile de altfel, nu mai contau.
Acum stă ca un stâlp de cruce
fără să mai plece undeva
și nu că fizic nu ar mai putea
sau că dorințele și curiozitățile
i s-ar fi atrofiat
ci pentru că, paradoxal, el realizează
că nu mai are de unde
să pornească

și nici unde să se întoarcă
pe aceasta lume.

Agonia cuvântului

Ca un blestem, din ce mai ce mai mult
cuvântul este rupt de viață și de real.
Rostit sau scris, într-o tumultoasă
isterie

Îl multiplicam în puzderie de sensuri
fără miez și logică, cu trimiteri spre
nicăieri,

spre neant...

Îl spargem fără milă în cioburi cu
scânteieri

din ce în ce mai palide și mai efemere,
mînșindu-ne unii pe alții că încă mai
creem,

că încă mai luptăm, că încă mai
trăim,

și mai ales că încă mai iubim.

Mercenari zeloși, cu sau fără simbrii
ne autocenzurăm, schingiuind,
mutilând

și ucigând esența magică și sacră a
cuvântului,

paradoxal, iluzionându-ne și cu glorii
postume.

Nimeni

Motto: „Și am văzut pe cei șapte îngeri
care stăteau înaintea lui Dumnezeu
și li s-a dat lor șapte trâmbițe...”
(Apocalipsa 8, 2)

„ahoo... să vină cineva...”

strigătul s-a rupt de undeva
din neant,
s-a zbatut între pereți enormi
opaci, reci și triști

a unui spațiu răvășit și brutalizat
s-a răsucit, s-a înălțat, s-a extins
și epuizat a murit
Nimeni...

doar copaci de cenușă și zgură
hrăniți și crescuți în căldură
cu rădăcini dezgolate, contorsionate
cu ramuri sticloase, aiurea dispuse
și încărcate cu trupuri umane
întregi sau dispartate
de oameni maturi
sau de prunci nou născuți
îmbrăcați, dezbrăcați sau desculți
Nimeni...

întindere uniformă, diformă
lumină difuză și o liniște care sună
și un cer leșios ce se scurge
și o mână de copil care strânge
o filă de caiet, pe ea desenat
un soare mânjit cu sânge-nchegat
Nimeni...

Țipăt

pură și imaculată,
ca o lebădă albă
iubita mea,
moare și înviază mereu
printr-un repetabil
și dulce țipăt de iubire
căutându-mă,
regăsindu-mă,
însușindu-mă
iar și iar și iar...

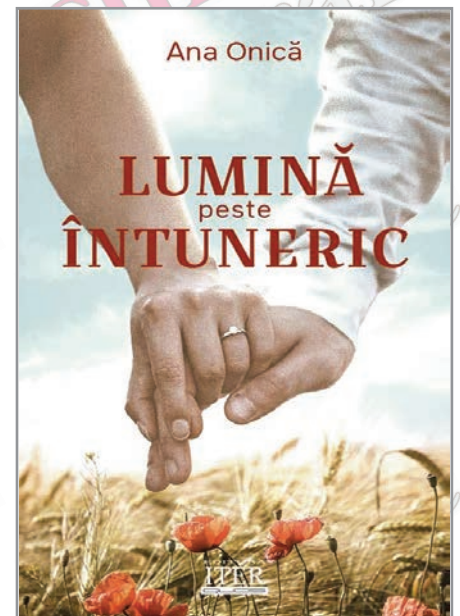
Stare

monologa gânditor
un libert
vai, ce mică distanță
poate să fie,
de la un car triumfal,
până la o groapă cu lei

Cărți din biblioteca revistei Climate literare

Cogito

„O rugăciune adâncă înseamnă o tăcere adâncă” - **Părintele Calciu Dumitreasa**

Contact: Tel. 0722 702578 ; e-mail: ioniancuvale@yahoo.com ;
web site: <http://climate.literare.ro>